

JAARVERSLAG 2018

RSG WOLFSBOS

**WIJ
ZIEN
JOU**

Inhoudsopgave

2. VOORWOORD DIRECTEUR BESTUURDER	3
3. VISIE EN BESTURING	4
3A. VISIE.....	4
3B. BESTURING	4
3C. NALEVING BRANCHECODE	5
3D. VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT	5
4. GEVOERDE BELEID 2018	9
4A. ONDERWIJSKUNDIG BELEID	9
4B. RESULTATEN / EVALUATIE PER SCHOOLSOORT	11
4C. BELANGHEBBENDEN.....	15
4E. KLACHTENAFHANDELING.....	17
4F. VERSLAG GEMEENSCHAPPELIJKE MEDEZEGGENSCHAPSRAAD.....	18
5. BEDRIJFSVOERING	19
5A. FACILITAIR / ICT	19
5B. PERSONEEL	20
5C. KWALITEITSBEHEER / ZORG	24
5D. FINANCIEN (INCL. TREASURY).....	25
5E. CONTINUÏTEITSPARAGRAAF	36
5F. RISICOMANAGEMENT	40
6. JAARREKENING.....	43
HONORARIA VAN DE ACCOUNTANT.....	66
VOORSTEL BESTEMMING VAN HET EXPLOITATIESALDO	68
OVERZICHT VERBONDEN PARTIJEN.....	69
CONTROLEVERKLARING	70
GEGEVENS OVER DE RECHTSPERSOON.....	74
ONDERTEKENING BESTUURSVERSLAG.....	75

2. Voorwoord directeur bestuurder

RSG Wolfsbos is een school met een hart; “Wij zien jou” is ons motto. Onze scholengemeenschap heeft zich op basis daarvan ook in kalenderjaar 2018 opnieuw naar beste vermogen ingezet om die belofte aan onze leerlingen en hun ouders waar te maken. Gedurende dat jaar heeft zich in RSG Wolfsbos een aantal belangrijke ontwikkelingen voorgedaan. Daarbij ging het onder meer om wijzigingen op bestuurlijk- en organisatorisch terrein. Een nieuwe directeur-bestuurder trad aan, de Raad van Toezicht wijzigde van samenstelling en de organisatiestructuur werd aangepast. Zie voor meer hierover paragraaf 3B.

Daarnaast zijn er op het vlak van onderwijsontwikkeling belangrijke stappen gezet in alle scholen van RSG Wolfsbos. De locaties van de sector vmbo-pro hebben besloten de koers richting het Dalton-concept te bekrachtigen. Voor de opleidingen voor vwo, havo en mavo in de locatie Groene Driehoek is de pilot ‘flexibilisering’ voortgezet en uitgebreid. Meer hierover is terug te vinden in paragraaf 4A.

Op het gebied van huisvesting zijn er opvallende veranderingen gerealiseerd in 2018. Conform plan is gebouw B van de Groene Driehoek afgestoten. De vrijgekomen ruimte is heringericht als schoolplein. Een herschikking van opleidingen en vaklokalen heeft harmonisch plaatsgevonden. Daarmee is de ontstane overmaat aan huisvesting teruggebracht tot een passende situatie voor de komende jaren.

Ook in het gebouw Harm Smeenge werd een belangrijke aanpassing in de huisvesting doorgevoerd. Een groot, nieuw leerplein voor het profiel D&P is ingericht. Een leerplein dat werken en leren in hedendaags onderwijs prima ondersteunt.

Ook in de verbinding met de samenleving heeft RSG Wolfsbos in 2018 belangrijke stappen gezet. Zo nam RSG Wolfsbos het voortouw bij het tot stand komen van de Stichting Vrienden van Techniek en werd gewerkt aan de opzet van een schooloverstijgend project ‘Sterk Techniekonderwijs’. De samenwerking met externe partners binnen Hoogeveen kreeg dit jaar een stevige boost door een gezamenlijk bezoek van bestuurders en medewerkers aan ‘Child friendly city’ Leeds. Met de gemeente Hoogeveen en alle besturen van het onderwijs is in 2018 ook (opnieuw) het gesprek opgepakt over onderwijshuisvesting. Zie paragraaf 4C voor meer informatie over de samenwerking met belanghebbenden.

In 2018 kreeg ook RSG Wolfsbos, zoals verwacht, te maken met een terugloop in leerlingenaantallen. Hierop was in de achterliggende jaren al actief geanticipeerd. Dat maakte dat we ook in 2018 in staat waren de gevolgen van het verschijnsel krimp goed op te vangen. De stevige basis van zorgvuldig financieel beleid draagt daar zeker aan bij.

Bij alle hierboven genoemde ontwikkelingen heeft RSG Wolfsbos in 2018 aan kracht en zelfbewustzijn gewonnen. Als scholengemeenschap zetten we ons doorgaand actief in voor waardevol onderwijs en kansen voor alle leerlingen. Daarvoor zoeken we consequent intern en extern de benodigde samenwerking. Onze gemotiveerde en goed opgeleide medewerkers dragen daar iedere dag weer in gezamenlijkheid aan bij, werkend vanuit een gedeelde visie aan ‘onze bedoeling’.

3. Visie en besturing

3a. Visie

In het Schoolplan 2016-2020 zijn de missie en de strategische doelstelling van RSG Wolfsbos weergegeven. We hebben daarin 'onze bedoeling' geformuleerd en in 2018 werkten we met hernieuwde energie en inzet aan het realiseren van die bedoeling.

Dit houdt concreet in dat we een bijdrage willen leveren aan de ontwikkeling van een leerling tot een persoon die:

- zichzelf verantwoordelijk voelt voor het eigen handelen,
- weet hoe een bijdrage te leveren aan een duurzame samenleving,
- zorgzaam is naar zichzelf en de ander.

We werken aan die bedoeling vanuit vier leidende principes:

- door een leer- en leefomgeving te creëren waar ieder zich geaccepteerd voelt en de uitdaging durft aan te gaan nieuwe kanten van zichzelf te ontdekken,
- door de leerling bewust te maken van de eigen sterke en zwakke kanten,
- door te leren van en met elkaar,
- door de leerling voor te bereiden op een passend vervolg.

Wij zeggen: "Wij zien jou".

Voor leerlingen betekent dat dat ze kunnen verwachten dat wij nieuwsgierig zijn naar wie zij zijn en naar wat ze kunnen. Dat we uitgaan van hun mogelijkheden, want daar zit hun kracht. En dat we samen met hen werken aan hun toekomst.

3b. Besturing

Met het in dienst treden van een nieuwe directeur-bestuurder in juni kwam een einde aan een interim-periode van acht maanden. Mevrouw Top nam het stuur over van de heer Wibbens.

In diezelfde maand gaf de voorzitter van de Raad van Toezicht aan niet beschikbaar te zijn voor herbenoeming. Haar voorzittersrol in de Raad van Toezicht werd overgenomen door een lid van de Raad. Voor de invulling van de ontstane vacature werd in samenspraak met de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad een procedure opgestart die in 2019 zal worden afgerond met de benoeming van een nieuw lid.

Bij aanvang van het nieuwe schooljaar werd de in 2017 al ontworpen nieuwe organisatiestructuur van kracht. Het vertrek van één van de twee sectordirecteuren werd als natuurlijk moment gebruikt om de directie van RSG Wolfsbos in omvang terug te brengen. Eén directeur Onderwijs werd verantwoordelijk voor het onderwijs in beide sectoren van RSG Wolfsbos. Daaraan gekoppeld werd ook een proces van doorontwikkeling in de rollen van de teamleiders opgestart.

3c. Naleving branchecode

RSG Wolfsbos werkt in lijn met de bepalingen van de 'Code goed onderwijsbestuur in het voortgezet onderwijs'. Zowel leden van de Raad van Toezicht als de nieuw aangestelde directeur-bestuurder hebben zich in de achterliggende maanden geschoold op dat thema. In november is tijdens de Algemene Ledenvergadering van de VO-raad besloten om de Code Goed Bestuur te actualiseren. Op dit moment gebeurt dat door een werkgroep onder voorzitterschap van Karin van Oort. Dit vindt plaats in nauwe samenwerking met de VTOI-NVTK. Het eindadvies van de monitoringscommissie, getiteld "Betekenisvol besturen" is door de directeur-bestuurder met de Raad van Toezicht gedeeld.

3d. Verslag Raad van Toezicht

Terugblik 2018

Centraal staan binnen het toezicht de onderwijskwaliteit en het toezicht houden op de doelmatigheid en rechtmatigheid van de door de overheid beschikbaar gestelde middelen. Met betrekking tot de onderwijskwaliteit kan gesteld worden dat RSG Wolfsbos hieraan voldoet. De Raad van Toezicht vindt de ingezette onderwijsontwikkelingen passen bij het Schoolplan en verwacht dat deze zullen bijdragen aan maatwerk voor leerlingen en een goed onderwijsaanbod binnen Hoogeveen e.o.

Met betrekking tot de doelmatigheid en rechtmatigheid kan gesteld worden dat RSG Wolfsbos financieel gezond is. Op de krimp is en wordt goed geanticipeerd en er is sprake van stabiliteit in tijden van verandering. De Raad van Toezicht is tevreden over de wijze waarop de school haar maatschappelijke positie binnen Hoogeveen inneemt.

Rollen van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht van RSG Wolfsbos vervult drie rollen, te weten de toezichthoudende rol, de adviesrol (gevraagd en ongevraagd adviseren van de directeur-bestuurder) en de werkgeversrol.

De Raad van Toezicht hanteert de Code Goed Bestuur en is lid van de Vereniging toezichthouders in het Onderwijs (VTOI).

Samenstelling Raad van Toezicht

Met ingang van 1 juni 2018 heeft de heer Van Dalen mevrouw Hafkamp opgevolgd als voorzitter Raad van Toezicht. Door haar vertrek is een vacature ontstaan; in deze vacature is per 31 december 2018 nog niet voorzien. De heer Janssens is per 8 september 2018 herbenoemd als lid Raad van Toezicht.

Per 31 december 2018 bestaat de Raad van Toezicht uit de heer Van Dalen (voorzitter), de heer Janssens (lid), de heer Nicolai (lid) en mevrouw Tange (lid). De Raad van Toezicht heeft één vacature welke in 2019 zal worden ingevuld.

Benoemingstermijnen Raad van Toezicht

De leden van de Raad van Toezicht worden door de gemeenteraad benoemd voor een periode van vier jaar. Aftreden geschiedt volgens het rooster van aftreden. Een aftredend lid is herbenoembaar. Herbenoeming is slechts eenmaal mogelijk. De in een tussentijdse vacature benoemde neemt op het rooster de plaats in van degene in wiens vacature hij werd benoemd.

Naam	Lid sinds	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
J. van Dalen	8-9-2016			Herbenoembaar 8-9-2020				Aftredend 7-9-2024
P.C. Tange	8-9-2016			Herbenoembaar 8-9-2020				Aftredend 7-9-2024
J. Nicolai	8-9-2016		Herbenoembaar 8-9-2019				Aftredend 7-9-2023	
A.J. Janssens		8-9-2018 Herbenoemd				Aftredend 7-9-2022		
Vacature		8-9-2018 In rooster				Herbenoembaar 8-9-2022		

Hoofd- en nevenfuncties Raad van Toezicht

J. van Dalen (voorzitter)	Duurzaamheidseconoom, directeur, ondernemer
	Lid Provinciale Staten van Drenthe
	Lid Algemeen bestuur Samenwerkingsverband Noord Nederland
	Bestuurder/medeoprichter Stichting Samen Energie Neutraal
	Voorzitter Stichting Erfgoed
A.J. Janssens	Benkis Holding BV, Benkis Interim Management BV en Benkis Vastgoed BV, Directeur aandeelhouder
	Participaties ELLLA BV, Jake Nutritionals BV, MBIP Groep BV
	Raad van Participanten ELLLA BV
	Raad van Advies Logic Medical BV
	Lid van de 40+ Ronde tafel Assen
J.H. Nicolai	Lighting consultant/office manager Ixilum BV Hoogeveen
P.C. Tange	Secretaris/vicevoorzitter Stichting Openbare Bibliotheek Hoogeveen

Vergaderingen en commissies

De Raad van Toezicht vergaderde in 2018 acht keer. De vergaderingen worden in een bilateraal gesprek tussen de voorzitter en de directeur-bestuurder voorbereid.

De Raad van Toezicht kende in 2018 een auditcommissie, bestaande uit de heer Janssens en de heer Nicolai. De auditcommissie ondersteunt de Raad van Toezicht bij het uitoefenen van intern toezicht, vanuit het financiële kader, op het bestuur en adviseert de Raad van Toezicht gevraagd en ongevraagd over de rechtmatigheid en doelmatigheid van het financieel beheer en beleid van RSG Wolfsbos. De auditcommissie bespreekt gevraagd en ongevraagd met de directeur-bestuurder relevante financieel gerelateerde onderwerpen.

De Raad van Toezicht heeft een renumeratiecommissie. Deze commissie voert de beoordelingsprocedure uit voor de directeur-bestuurder en houdt toezicht op en doet voorstellen voor de benoeming en beloning. De renumeratiecommissie bestaat uit de heer Van Dalen en mevrouw Tange.

Namens de Raad van Toezicht heeft de heer Nicolai op 18 juni 2018 deelgenomen aan een informatiebijeenkomst voor Raad van Toezicht-leden van het Samenwerkingsverband VO 2203.

Onderwerpen die in het kalenderjaar 2018 in de Raad van Toezicht zijn besproken, zijn de volgende:

- Kaderbrief begroting 2019,
- Goedkeuring Begroting 2019,
- Vaststelling Meerjarenbegroting 2019-2023,
- Goedkeuring Bestuursverslag en jaarrekening 2017,
- Goedkeurende verklaring van de externe accountant,
- Benoemingsprocedure directeur-bestuurder,
- Herbenoeming Raad van Toezicht-leden,
- Onderwijsresultaten, inclusief rapportages onderwijsinspectie,
- Resultaten werkdrukonderzoek,
- Samenwerking Dovoc (Drents Openbaar VO-Convenant),
- Samenwerking Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad,
- Scholenlandschap Hoogeveen en omgeving,
- Onderwijshuisvesting,
- Aanwijzing accountant,
- Aanbestedingstraject accountant.

Werkgeversrol

Van 9 oktober 2017 tot 1 juni 2018 was de vacante functie van directeur-bestuurder ingevuld middels interim-management. Om in de vacature te voorzien is in gezamenlijkheid met medezeggenschap, directie en stafhoofden een profielschets opgesteld en is een benoemingsadviescommissie ingericht. Een extern werving- en selectiebureau is ingehuurd om de werving en selectie te begeleiden. Na advies van de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad heeft de Raad van Toezicht besloten om mevrouw Top per 1 juni 2018 te benoemen als directeur-bestuurder.

Medezeggenschap en Raad van Toezicht

Het gezamenlijk belang van toezicht en medezeggenschap is het bijdragen aan een goed bestuur van de school. Vanuit dit gezamenlijk belang is overleg tussen Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad en Raad van Toezicht logisch. Ook de wetgeving is hier inmiddels bij aangesloten; met ingang van 1 januari 2017 is het verplicht dat de Raad van Toezicht en Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad minimaal tweemaal per jaar overleg voeren. In 2018 heeft eenmaal een formeel overleg plaatsgevonden tussen de volledige Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad en Raad van Toezicht; daarnaast hebben meerdere andere vormen van overleg plaatsgevonden. Onderwerpen van gesprek zijn geweest onderwijsontwikkeling, scholenlandschap Hoogeveen, benoemingsprocedure directeur-bestuurder, herbenoemingsprocedure Raad van Toezicht-leden, samenwerking Raad van Toezicht-Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad. De voorzitters van Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad en Raad van Toezicht zitten afwisselend het gezamenlijk overleg voor en stemmen samen de agenda af.

Op 10 juli 2018 hebben (middels afvaardiging) zowel de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad en de Raad van Toezicht deelgenomen aan een bijeenkomst in het kader van het versterken van de samenwerking tussen medezeggenschap en toezicht binnen het openbaar onderwijs.

Vergoeding Raad van Toezicht 2018

In 2018 hebben de leden van de Raad van Toezicht een bruto vergoeding van € 3.000 (excl. BTW) ontvangen voor hun werkzaamheden. De voorzitter ontving € 4.500 (excl. BTW). De vergoeding betreft een totaalbedrag waarin ook alle kosten voor het lidmaatschap van de Raad van Toezicht zijn opgenomen (uren, literatuur); alleen reiskosten kunnen extra op declaratiebasis worden ingediend. Daarnaast heeft de Raad van Toezicht de beschikking over een opleidingsbudget van € 3.000.

4. Gevoerde beleid 2018

4a. Onderwijskundig beleid

In het kalenderjaar 2018 heeft het werken vanuit de bedoeling, zoals omschreven in het Schoolplan, verder vorm gekregen in de thema's maatwerk en "Wij zien jou".

In de sector vmbo-pro heeft dit geleid tot de vorming van het Dalton Beroepen College. De drie locaties ontwikkelen het onderwijs aan de hand van de vijf kernwaarden van het Daltononderwijs. Hiervoor is een stuurgroep Dalton in het leven geroepen. Tijdens de studiedagen, die door de stuurgroep waren georganiseerd, zijn de kernwaarden geconcretiseerd naar het handelen in de les. Ook wordt de stap naar het werken met Daltonuren voorbereid door meer taakgericht te gaan werken. Door de invoering van Daltonuren kan nog meer maatwerk worden geleverd aan de leerlingen. Inmiddels heeft het Dalton Beroepen College zich aangemeld bij de Daltonvereniging en treedt de sector ook als aspirant Daltonschool naar buiten.

In de sector Groene Driehoek heeft het maatwerk vorm gekregen door de invoering van flexuren. Leerlingen kunnen 20% van hun lessen zelf kiezen. Leerlingen kiezen een flexuur van een bepaald vak omdat zij extra begeleiding willen of zij kiezen dat flexuur omdat zij dit een leuk vak vinden. Ook kan het zijn dat in een flexuur een thema wordt aangeboden. Leerlingen kiezen dan dit uur omdat zij geïnteresseerd zijn in dat thema. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om een flexuur te kiezen om de leerstof te verwerken. De vernieuwing wordt ondersteund door scholingen op het gebied van het werken met leerdoelen en het coachen van leerlingen. De invoering van deze vernieuwing wordt gevolgd door klankbordgroepen van leerlingen, ouders en van docenten. In december zijn evaluaties uitgevoerd in deze klankbordgroepen. Hieruit kwam naar voren dat de invoering van de flexuren bijdraagt aan de beoogde doelen: de leerling neemt meer regie op zijn eigen leerproces, de leerling ervaart dat hij meer verantwoordelijkheid krijgt en dat het onderwijs meer op maat is.

Het thema "Wij zien jou" komt tot uiting in hoe wij op school met elkaar willen werken. De systemen zijn voor ons niet leidend maar ondersteunend. Dat wil zeggen dat in iedere situatie altijd gekeken wordt op welke wijze wij een bijdrage leveren aan onze bedoeling. Een mooi voorbeeld hierin is de manier waarop dit jaar de voorlichtingen op de basisschool zijn gegeven. Hiervoor zijn vier docenten opgeleid die door de manier waarop zij RSG Wolfsbos presenteren aan de ouders en leerlingen van de basisschool laten zien waar de school voor staat. Hierbij is niet de feitelijke inhoud leidend geweest maar vooral de verbinding met de mensen waarvoor de presentaties zijn gegeven. Om dit aan de buitenwereld te laten zien is nieuw promotiemateriaal ontwikkeld en zijn er in alle gebouwen borden met dit thema opgehangen.

Een belangrijke ontwikkeling is de invoering van het nieuwe praktijkexamen in het vmbo. Met name de invoering van het nieuwe profiel Dienstverlening en Producten is ingrijpend. Een tiental docenten heeft voor dit nieuwe profiel een studie gevolgd voor het behalen van de vereiste bevoegdheid. Op de locatie Groene Driehoek is een werkgroep bezig met de

voorbereidingen om ook in de mavo het profiel Dienstverlening en Producten in te voeren. Daardoor wordt het voor de leerlingen mogelijk het diploma Gemengde Leerweg halen. Binnen het nieuwe examenprogramma kunnen leerlingen kiezen uit verschillende modules. Ook hierdoor wordt meer maatwerk geleverd.

Om sterk techniekonderwijs in het vmbo te bevorderen is een landelijke subsidie beschikbaar gesteld. Het doel is een dekkend en toekomstbestendig aanbod van het techniekonderwijs in Nederland. Voorwaarde is dat het vmbo, mbo en bedrijfsleven binnen een regio samenwerken. De in 2018 opgerichte stichting Vrienden van Techniek maakte dat de verbinding met het bedrijfsleven snel gevonden was. Alle betrokken partijen werken samen aan een plan dat er voor moet zorgen dat het bestaande techniekonderwijs behouden blijft en zo mogelijk wordt versterkt.

Leerlingen aan het werk in het technieklokaal.

De Internationale Schakelklassen (ISK) zijn in mei verhuisd van locatie Groene Driehoek naar locatie Harm Smeenge. Deze verhuizing is goed verlopen. De leerlingen van de ISK hebben hierdoor een volwaardige plek binnen de scholengemeenschap gekregen. De ISK is tegen de verwachting in verder gegroeid. Rond december zaten ongeveer 70 leerlingen in de ISK. Ook is gestart met de taalklas: een combinatie van een ISK-klas en een lwoo-klas. In deze klas krijgen leerlingen met grote taalachterstanden extra ondersteuning met als doel binnen twee jaar aansluiting te krijgen bij het reguliere onderwijs. Veel basisscholen weten de ISK van RSG Wolfsbos te vinden als het gaat om advies en ondersteuning met betrekking tot de aansluiting van anderstaligen naar het voortgezet onderwijs.

In november is het gesprek aangegaan met het team van de locatie Dikkenberg over hoe we de toekomstige ontwikkelingen van de lwoo-ondersteunde opleidingen binnen RSG Wolfsbos toekomstbestendig kunnen maken. Er waren meerdere redenen voor dat gesprek:

- de steeds verder oplopende aantallen lwoo-leerlingen en de financiële consequenties daarvan voor RSG Wolfsbos,
- de (nu nog) onbeperkte duur van alle lwoo-indiceringen en de beperkte doorstroom van leerlingen naar het reguliere onderwijs,
- het aannamebeleid m.b.t. leerlingen op- of voorbij het snijvlak met het VSO.

De aankondiging van landelijke beleidsontwikkelingen, waarbij lwoo financieel wordt 'ingevoegd' in het reguliere onderwijs vormen in bredere zin de context voor het gesprek. Voor de voorbereiding op het komend schooljaar zijn aan het team concrete ontwikkelkaders meegegeven.

4b. Resultaten / evaluatie per schoolsoort

In 2015 heeft de Onderwijsinspectie RSG Wolfsbos bezocht en zich positief uitgelaten over de kwaliteit van onderwijs, de sfeer, de omgangsnormen, de resultaten en de veiligheid.

In het model van de Onderwijsinspectie worden indicatoren als onderwijspositie en onderbouwsnelheid, beoordeeld aan de hand van een absolute norm. De indicator kan onder, boven of ruim boven de norm scoren. Een totaaloordeel op basis van alle indicatoren samen geeft een eindoordeel in termen van onvoldoende, voldoende of goed.

De locatie voor praktijkonderwijs, De Meander, valt buiten deze beoordeling. Het praktijkonderwijs heeft een eigen landelijk toezichtkader.

Een belangrijke indicator voor de kwaliteit van het onderwijs is het jaarlijkse opbrengstenoordeel van de Inspectie van het Onderwijs. Dit oordeel is gebaseerd op de volgende vier indicatoren:

- Positie in leerjaar 3 ten opzichte van het advies van de basisschool (Onderwijspositie t.o.v. advies P.O.),
- Percentage onvertraagde studievoortgang in leerjaar 1 en 2 (Onderbouwsnelheid),
- Percentage onvertraagde studievoortgang vanaf leerjaar 3 per afdeling (Bovenbouwsucces),
- Gemiddeld cijfer Centraal Examen van alle vakken per afdeling (Examencijfers).

De informatie uit onderstaande tabellen is afkomstig uit het Internet Schooldossier van het Ministerie van OC&W en geeft per vestiging de onderwijsresultaten (2017/2018) van de Inspectie weer. Alle opleidingen in alle vestigingen van RSG Wolfsbos zijn op basis van de score op de vier genoemde indicatoren beoordeeld met een voldoende.

Onderwijspositie t.o.v. advies P.O.

Met de indicator Onderwijspositie t.o.v. advies PO wordt gezien hoe de onderwijspositie van leerlingen, in het derde leerjaar in het VO zich verhoudt tot het advies dat door de basisschool is gegeven. De indicator wordt op vestigingsniveau bepaald. Onder "vestiging" wordt hier verstaan: Groene Driehoek, Harm Smeenge en Dikkenberg.

Deze indicator is voor 2018 voor de locaties Groene Driehoek en Harm Smeenge boven de norm. Voor locatie Dikkenberg heeft de Inspectie geen resultaat weergegeven. Dit heeft te maken met de keuze van de Dikkenberg om de onderbouw in drie jaar te laten verlopen.

Onderbouwsnelheid

Van iedere leerling in de eerste twee leerjaren wordt per schooljaar bepaald of de leerling over gaat of blijft zitten. De indicator is gerekend over het driejaarsgemiddelde van de Onderwijsinspectie. Deze indicator scoort voor de locaties Groene Driehoek en Harm Smeenge boven de norm. Voor locatie Dikkenberg scoort deze indicator onder de norm. Dit hangt samen met de keuze van de Dikkenberg om de onderbouw in drie jaar te laten verlopen.

Bovenbouwsucces

Voor deze indicator wordt van iedere leerling bepaald of hij/zij het betreffende leerjaar in de bovenbouw, dus vanaf leerjaar 3, al dan niet succesvol afrondt. Een succesvolle afronding is het slagen voor het examen, overgaan naar een volgend leerjaar van dezelfde onderwijssoort en opstromen naar een hogere onderwijssoort in hetzelfde of een hoger leerjaar. De indicator is gerekend over het driejaarsgemiddelde van de Onderwijsinspectie

Voor de afdelingen mavo en vwo van de Groene Driehoek scoort deze indicator boven de norm. Voor de afdeling havo, locatie Groene Driehoek, is deze indicator onder de norm. Voor de locaties Harm Smeenge en Dikkenberg is deze indicator boven de norm.

Examencijfers

Bij deze indicator wordt het gemiddelde cijfer van het centraal examen bepaald. Alle vakken met een centraal examencijfer die meetellen bij de uitslagbepaling, doen mee. Ook de beroepsgerichte vakken tellen mee bij de bepaling van het gemiddelde. Deze indicator is voor alle locaties: Groene Driehoek, Harm Smeenge en Dikkenberg, boven de norm.

Verschil SE-CE

Het verschil in cijfers tussen SE-CE is geen indicator meer in het berekend eindoordeel van het Onderwijsresultatenmodel van de Inspectie van het Onderwijs. Het is een randvoorwaarde die op orde moet zijn. Dat betekent dat de inspectie erop toeziet dat er niet meer dan drie jaar achtereen een groot verschil is tussen het SE en CE.

Voor de Groene Driehoek, het Harm Smeenge en voor de Dikkenberg bestaat er voor deze indicator een gering verschil. Daarmee voldoen we aan de norm van de Inspectie.

Examencijfers 2017-2018

De informatie in de onderstaande tabellen is afkomstig uit de berekening van het Internet Schooldossier van het Ministerie van OCW 2019 en geeft het gemiddeld examencijfer weer van de verschillende onderwijssoorten en het examencijfer van schooljaar 2017-2018. Het driejaarsgemiddelde voor het examencijfer is voor alle onderwijssoorten op de Groene Driehoek, het Harm Smeenge en de Dikkenberg boven de norm. Daar zijn we trots op.

	Groene Driehoek: Gem 3 jaar	Schooljaar 2017-2018
mavo	6,36	6,49
havo	6,31	6,39
vwo	6,41	6,26

	Harm Smeenge: Gem 3 jaar	Schooljaar 2017-2018
vmbo-basis	6,63	6,60
vmbo-kader	6,27	6,34
	Dikkenberg: Gem 3 jaar	Schooljaar 2017-2108
vmbo-basis	6,87	6,92
vmbo-kader		6,54
mavo	6,58	6,47

Slagingspercentage schooljaar 2017-2018

Onderstaande tabellen zijn afkomstig uit het Bestuursverslag Vensters 2018-2019 en rapporteren per onderwijssoort op de verschillende vestigingen wat het slagingspercentage was voor het schooljaar 2017-2018 en vergeleken met het landelijk gemiddelde. Gebleken is dat de genoemde vestigingen **boven het landelijk gemiddelde** scoren. Iets om trots op te zijn.

	Groene Driehoek	Landelijke vergelijkingsgroep
mavo	94%	92,5%
havo	88%	87,7%
vwo	93%	91,5%

	Harm Smeenge	Landelijke vergelijkingsgroep
vmbo-basis	100%	97,8%
vmbo-kader	98%	95,2%

	Dikkenberg	Landelijke vergelijkingsgroep
vmbo-basis	100%	97,8%
vmbo-kader	100%	95,2%
mavo	100%	92,5%

Tevredenheidsonderzoek ouders en leerlingen

In het schooljaar 2017-2018 hebben leerlingen het verzoek gehad om een vragenlijst in te vullen waarin zij konden aangeven hoe tevreden zij zijn over de school voor wat betreft *welbevinden, ervaren veiligheid, aantasting veiligheid*. De informatie is afkomstig uit het Bestuursverslag van Vensters 2018-2019.

Hieruit blijkt dat leerlingen op de Groene Driehoek boven het landelijk gemiddelde scoren op alle drie genoemde aspecten van tevredenheid.

Op de locatie Harm Smeenge scoren leerlingen van vmbo-b op alle aspecten boven het landelijk gemiddelde. Leerlingen van vmbo-k op het Harm Smeenge scoren voor het aspect aantasting veiligheid iets boven het landelijk gemiddelde. Voor de aspecten welbevinden en ervaren veiligheid scoren ze iets onder het landelijk gemiddelde.

Op de Dikkenberg scoren leerlingen op het vmbo-k voor het aspect aantasting veiligheid boven het landelijk gemiddelde en voor de aspecten welbevinden en ervaren veiligheid iets onder het landelijk gemiddelde. Voor de afdeling mavo op de Dikkenberg scoren leerlingen op de aspecten welbevinden en ervaren veiligheid boven het landelijk gemiddelde en op het aspect aantasting veiligheid iets onder het landelijk gemiddelde.

		Welbevinden	Ervaren veiligheid	Aantasting veiligheid
Landelijk gemiddelde	Vmbo	7,0	7,2	9,1
	Mavo	6,6	6,8	9,2
	Havo	6,9	6,9	9,4
	Vwo	7,3	7,2	9,5
Groene Driehoek	Vmbo	7,7	7,4	9,8
	Mavo	7,2	6,6	9,5
	Havo	7,6	7,0	9,7
	Vwo	7,8	7,5	9,8
Harm Smeenge	Vmbo	7,3	7,1	9,1
Dikkenberg	Vmbo	8,4	7,9	9,9
	Mavo	7,7	7,6	9,1

De uitkomsten van het oudertevredenheidsonderzoek voor het schooljaar 2017-2018 zijn ook afkomstig uit het Bestuursverslag van Vensters 2018-2019. Onderstaande tabel toont de informatie van de school en is vergeleken met het landelijk gemiddelde. Uit onderstaande tabel lijkt de tevredenheid van ouders over het vmbo van RSG Wolfsbos groter te zijn dan de tevredenheid van ouders over het vmbo uit het landelijk gemiddelde. Voor havo en vwo is de tevredenheid van ouders vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde.

Oudertevredenheid 2017-2018				
	Groene Driehoek	Harm Smeenge	Dikkenberg	Landelijk gemiddelde
vmbo	7,9	8,5	8,7	8,3
mavo	7,6		8,2	7,7
havo	7,8			7,8
vwo	8,1			8,1

4c. Belanghebbenden

RSG Wolfsbos hecht veel waarde aan de samenwerking met externe partners. RSG Wolfsbos is dan ook een school die midden in de samenleving staat. In de verbinding met die samenleving heeft RSG Wolfsbos in 2018 een aantal belangrijke stappen gezet:

Techniekonderwijs

Zo hebben wij als scholengemeenschap tezamen met het Roelof van Echten College, het Alfa College en de brancheorganisatie voor techniek de stichting “Vrienden van Techniek” in het leven geroepen. Deze stichting werd in juni 2018 op feestelijke wijze opgericht, als platform van onderwijs, overheid en ondernemingen in en om Hoogeveen, die zich actief betrokken tonen bij de ontwikkeling van het onderwijs voor deze sector.

In lijn daarmee is in oktober ook een samenwerking aangegaan met dezelfde partners in onze regio Hoogeveen in het kader van het project ‘Sterk Techniek Onderwijs’. Het doel daarbij is het stimuleren van aantrekkelijke leerlijnen gericht op de technieksector.

Jong Hoogeveen

Vanuit de gemeentelijke programmalijn ‘Jong Hoogeveen’ werd aan een grote groep van organisaties uit de sectoren onderwijs, welzijn, jeugdhulp en sport de uitnodiging gedaan om in oktober een gezamenlijk bezoek te brengen aan ‘child friendly city’ Leeds.

Die inspirerende ervaring van circa 30 bestuurders en medewerkers resulteerde in het besluit om gericht samen te investeren in het verbeteren van de kansen en perspectieven voor kinderen in Hoogeveen. Met de ‘verbindende aanpak’ van Restorative Practice is een aanzet gegeven tot een gedeelde pedagogische werkwijze in alle betrokken organisaties.

Onderwijshuisvesting en de gemeente Hoogeveen

Met de gemeente Hoogeveen en alle besturen van het onderwijs is in 2018 ook (opnieuw) het gesprek opgepakt over onderwijshuisvesting. Daarbij is ondersteuning ingeroepen van het projectbureau HEMM. Vertrekpunt was een positiebepaling en inventarisatie van de stand van zaken m.b.t. alle schoolgebouwen in onze gemeente.

Het voortgezet onderwijs heeft waar het om onderwijshuisvesting gaat en om de financiering daarvan een autonome positie. Dit vanwege de regeling 'doordecentralisatie' die in 2006 is aangegaan.

Vanuit die positie heeft RSG Wolfsbos meegeschreven aan een gedeelde visie op wat goede huisvesting voor onderwijs inhoudt.

Samenwerkingsverband Zuidwest Drenthe (SWV 22-03VO)

In het samenwerkingsverband Zuidwest Drenthe (SWV 22-03VO) is in 2018 actief geïnvesteerd in de doorontwikkeling van de governance en de systematische kwaliteitszorg. Het aantal leerlingen dat extra ondersteuning (lwoo) nodig heeft steeg dit jaar binnen RSG Wolfsbos sterk. Dit was het gevolg van de instroom in het regulier onderwijs van nieuwkomers, die na een traject van twee jaar ISK-onderwijs nog met taalachterstand te kampen hebben. Voor de extra-investering die dit binnen RSG Wolfsbos vroeg is door het SWV een specifieke compensatie toegekend.

DOVOC scholen (Drents Openbaar VO-Convenant)

RSG Wolfsbos vormt samen met het Esdal College te Emmen, De Nieuwe Veste te Coevorden, Nassau College te Assen en RSG Ter Apel een intensieve samenwerking rondom de thema's; kwaliteitszorg, P&O/HRM, ICT en financiën/facilitair. Kennisdeling, samen ontwikkelen en afstemmen staan hierbij centraal. De bestuurders, van de genoemde scholen komen maandelijks bijeen. In 2018 is het DOVOC-convenant hernieuwd aangegaan voor de komende twee jaren.

Samenwerking met het Regionale bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen

Ook ten aanzien van de maatschappelijke instellingen zijn wij als RSG Wolfsbos actief. Wij onderhouden goede contacten met diverse culturele instellingen, zoals Scala, het Podium, de bibliotheek en de Tamboer. Tevens worden andere activiteiten georganiseerd, zoals debatten op school of in de raadszaal met politici en dergelijke. Tenslotte doen wij met medewerkers en leerlingen jaarlijks mee aan de Cascaderun.

Ina Hut (rechts) en Eduard Botter (links) van RSG Wolfsbos overhandigen de cheque aan de vertegenwoordigers van de goede doelen, Akke Hoekstra (Stichting Leergeld Hoozevee), Ina ten Caat-Engels (Kika), Roelien van der Haar (Unicef).

4d. Duurzaamheid

In ons bestaande inkoopbeleid besteden we aandacht aan het thema duurzaamheid. Om daar uiting aan te geven hebben we duurzaamheid opgenomen in onze inkoopvoorwaarden. In het jaar 2018 heeft dit o.a. geleid tot aanbestedingen van bouwactiviteiten waarbij voornamelijk lokale partners waren betrokken. Een voorbeeld hiervan is de opdracht voor de realisatie van het nieuwe schoolplein voor de locatie Groene Driehoek. Hierbij zijn lokale aannemers betrokken geweest en hebben we gekozen voor een ontwerp waarbij hergebruik van materialen, duurzame verlichting, duurzame materialen en ruimte voor groenvoorzieningen centraal stonden.

In ons Schoolplan schrijven we dat wij een bijdrage willen leveren aan de ontwikkeling van een leerling tot een persoon die weet hoe een bijdrage te leveren aan een duurzame samenleving. Leerlingenparticipatie die hierbij aansluit, dragen wij een warm hart toe. Zo heeft een groep enthousiaste leerlingen aangegeven mee te willen denken over gescheiden afval. Intussen heeft dit geleid tot projectgroepjes onder leiding van docenten.

4e. Klachtenafhandeling

Met ingang van 1 augustus 2010 is de Klachtenregeling RSG Wolfsbos en De Meander in werking getreden. Het gaat hier om een brede klachtenregeling. Naast ouders en leerlingen kan iedereen die deel uitmaakt van de scholengemeenschap een klacht indienen. Klachten kunnen onder meer betrekking hebben op de begeleiding van leerlingen, toepassing van strafmaatregelen anders dan schorsing en verwijdering, beoordeling van leerlingen, de inrichting van de schoolorganisatie, seksuele intimidatie, discriminerend gedrag, agressie, geweld en pesten.

In het algemeen geldt de regel dat een klacht eerst door de klager met degene die de klacht betreft wordt besproken. Is dit niet afdoende, dan zijn de direct leidinggevenden van de school het aanspreekpunt. Een klager kan zich ook wenden tot de contact- en vertrouwenspersonen van de school. Indien de klacht op schoolniveau niet afdoende wordt opgelost en klager wil een klachtschrift indienen dan zijn er twee mogelijkheden. De klager kan een klachtschrift indienen bij de Landelijke Klachtencommissie Onderwijs of kan zich wenden tot de directeur-bestuurder van RSG Wolfsbos.

De aangeklaagde heeft het recht iemand (vertrouwenspersoon of iemand buiten de school) om bijstand/advies te vragen.

De klachtenregeling is niet van toepassing op klachten waarvoor een aparte regeling of proceduremogelijkheid bestaat. Deze klachten dienen langs die lijn te worden afgehandeld. Zo kan een klacht die moet worden ingediend bij de commissie van beroep voor eindexamens of over schorsing en verwijdering niet via deze klachtenregeling worden afgehandeld. De klachtenregeling is evenmin van toepassing indien het een klacht betreft tegen een besluit van het bevoegd gezag in de zin van de Algemene wet bestuursrecht (AWB). Tegen deze besluiten is bezwaar en beroep op grond van de AWB mogelijk.

In de rapportageperiode 2018 zijn geen klachten ingediend.

4f. Verslag Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad

De Medezeggenschap wordt vorm gegeven via een Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad voor zaken die betrekking hebben op RSG Wolfsbos als geheel en twee deelraden voor de beide sectoren vmbo/pro en mavo/havo/vwo. De Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad vergadert met de directeur-bestuurder, het overleg met de deelraden wordt gevoerd met de directeur Onderwijs.

Het overleg in zowel de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad als de deelraden geschiedt in een constructief kritische sfeer. Naast de personeelsgeledingen leveren ook de ouder- en de leerlingengeledingen een goede bijdrage. Behalve de reguliere overleggen zijn er een aantal thema avonden georganiseerd, waar specifieke onderwerpen in een informele informatieve sfeer besproken worden. Te denken valt hierbij aan de financiële staat van de school of onderwijshuisvesting.

Het wordt door de medezeggenschapsorganen zeer op prijs gesteld dat zij meegenomen worden in besluitvormingsprocessen omtrent begroting, formatie, aanbestedingen etc. Het geeft een verhelderend inzicht in de keuzes en de verantwoording daarvan, die de schoolleiding moet maken. Het op deze wijze werken is voor de leden van de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad en de deelraden weliswaar tijdrovend en de stukken zijn niet altijd eenvoudig, maar het verhoogt de betrokkenheid en geeft het begrip 'medezeggenschap' meer inhoud.

5. Bedrijfsvoering

5a. Facilitair / ICT

Huisvesting

RSG Wolfsbos wil vanuit een verantwoorde manier haar geld besteden aan het onderwijs. Door de demografische krimp in de omgeving van Hoogeveen ontstaat er een ruimteoverschot. De school hanteert de norm voor ruimtebehoefte van de VNG. Om niet onnodig geld uit te geven aan leegstand heeft RSG Wolfsbos gebouw B van de locatie Groene Driehoek onttrokken aan de onderwijsfunctie en in 2018 gesloopt. Ook de komende jaren zal er sprake van demografische krimp zijn. Het totaal aantal leerlingen dat uitstroomt van de basisscholen is over een periode 12 jaren realistisch te prognosticeren. De komende vijf jaren houden we rekening met een krimp van 12 procent. Onze school verkeert in een financieel gezonde positie van waaruit wij keuzes kunnen maken hoe we met de krimp omgaan. In 2019 zullen we in gezamenlijkheid met interne en externe partners verkennen welke mogelijkheden en kansen er zijn om een breed en kwalitatief goed onderwijs aan te blijven bieden. RSG Wolfsbos hecht er waarde aan om dit proces op een transparante wijze in te gaan.

In 2018 heeft RSG Wolfsbos geïnvesteerd in haar huisvesting. Enerzijds door onderhoud uit te voeren volgens het Meerjaren Onderhoud Plan (MJOP) anderzijds door te investeren in verbouwingen.

In het afgelopen jaar:

- Is er op het terrein van locatie Groene Driehoek een nieuw schoolplein gerealiseerd. In het ontwerp is er vanuit veiligheid rekening mee gehouden om het fietsverkeer en het stallen van fietsen van het schoolplein te scheiden. Vanuit duurzaamheid is gekozen voor betonnen- en onderhoudsarme zitelementen. Ook heeft de school geïnvesteerd in groenvoorzieningen in de vorm van bomen en heggen om het schoolplein een vriendelijke uitstraling te geven,
- Is er een nieuw leerplein D&P gerealiseerd op de begane grond van locatie Harm Smeenge. Onze docenten zijn nauw betrokken geweest bij de inrichting van het leerplein. Dit heeft geresulteerd in een leerplein waarbij leerlingen op hun eigen niveau aan verschillende werkgebieden kunnen werken. Dit past goed bij onze bedoeling Wij zien jou,
- Is de locatie Groene Driehoek van binnen een volledige schilderbeurt gegeven. Voorafgaand heeft een binnenhuisarchitecte op verzoek van de school een kleurenadvies gegeven,
- Zijn met behulp van een binnenhuisarchitecte op diverse plaatsen in de gebouwen afbeeldingen en verwijsborden opgehangen. Hierbij is vooral vanuit de ogen van leerlingen gekeken hoe het verblijf in een schoolgebouw ervaren wordt.

Voorbeeld nieuwe afbeeldingen in de gebouwen.

ICT

RSG Wolfsbos zet in op een device voor elke leerling. Dit biedt extra mogelijkheden om onze leerlingen maatwerk aan te bieden. Het past daarom uitstekend bij ons Schoolplan “Wij zien jou”. Alle leerlingen van klas 1 hebben in augustus 2018 een device van de school in bruikleen gekregen.

Een regiegroep die zich heeft beziggehouden met de vernieuwde Europese AVG wet heeft zich bezig gehouden met het opstellen van nieuw AVG-beleid. Alle benodigde nieuwe beleidsstukken zijn gereed en de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad heeft haar instemming hierop verleend. De regiegroep zal ook in 2019 nog in functie zijn om administratieve- en werkprocessen af te stemmen op het AVG-beleid

In 2018 hebben we een 0-meting uit laten voeren met betrekking tot onze dataprotectie. Hieruit is gebleken dat de dataprotectie in control is. De aanbevelingen tot optimalisatie zullen we in 2019 uitvoeren.

5b. Personeel

Organisatieontwikkeling

Anticiperend op te verwachten leerlingdaling is met ingang van 1 augustus 2018 de nieuwe organisatievorm in werking getreden, waarbij sprake is van één directeur-bestuurder en één directeur onderwijs. De twee onderwijssectoren zijn hiermee samengevoegd. De nieuwe indeling zal effect hebben op de verdeling van taken en verantwoordelijkheden van andere functionarissen binnen de school. Uitgangspunt hierbij is dat deze lager in de organisatie worden neergelegd, zodat er meer beïnvloedingsmogelijkheden en regelruimte ontstaat voor teamleiders en/of medewerkers. Bij dit proces zal het nog te ontwikkelen professioneel statuut nadrukkelijk worden betrokken.

Verzuim en gezondheidsbeleid

Doel van onze school is om een gezonde organisatie te zijn die toekomstbestendig is en de kosten voor verzuim en vervanging in de hand kan houden. In dat kader wordt, ter ondersteuning van verzuimpreventie en re-integratie, nauw samengewerkt door management, P&O, bedrijfsarts, arbeidsdeskundige en registercasemanager. Op deze wijze wordt steeds gekeken welk instrument bij kan dragen aan verzuimpreventie en duurzame inzetbaarheid en herstel. Deze aanpak heeft ertoe bijgedragen dat het verzuim inmiddels verder gedaald is van 6,1 % in 2016 en 5,8% in 2017 naar 5,4% in 2018. Het verzuim was in 2017 iets hoger dan de benchmark (5,48%) mede omdat bij de school helaas sprake is van een aantal langdurig ernstig zieke medewerkers (0,87 procentpunten). De verwachting is dat het verzuimpercentage in 2018 rond de benchmark zal liggen.

Rookvrije school

Vanaf augustus 2015 is de school (inclusief alle terreinen van de school) geheel rookvrij. Hiermee heeft de school haar maatschappelijke en pedagogische verantwoordelijkheid genomen om een gezonde leeromgeving te creëren voor onze leerlingen en een gezonde werkomgeving te zijn voor onze medewerkers.

Project Psychosociale arbeidsbelasting Inspectie SZW (Arbeidsinspectie)

In 2016 is de Inspectie SZW gestart met een landelijk project Psychosociale Arbeidsbelasting (PSA). Doel van de inspectie was te beoordelen of de aanpak van werkdruk op een doeltreffende wijze wordt uitgevoerd (conform de arbobeleidscyclus), te beoordelen of de aanpak van agressie en geweld en ongewenst gedrag op een doeltreffende wijze is uitgevoerd en of invulling is gegeven aan de elf beheersmaatregelen die de Inspectie SZW hanteert om het risico op agressie en geweld, en de gevolgen daarvan, te beheersen. Op onderdelen heeft de Inspectie verbeterpunten aangegeven, die direct opgepakt zijn. Zo zijn er o.a. preventiemedewerkers aangesteld en is scholing gestart. Om tot een goed plan van aanpak inzake werkdruk te komen is eind 2017, onder het gehele personeel, gestart met een breed (extern) onderzoek naar de beleefde werkdruk en de mogelijke oplossingen hiervoor. In maart 2018 is het rapport opgeleverd. Kernpunten van de ervaren werkdruk liggen op het gebied van het mentoraat en de omvang/samenstelling van de klassen. In afstemming met de medezeggenschap is ervoor gekozen om per sector de in het rapport aangegeven onderdelen verder uit te diepen, om zo te komen tot een gedegen aanpak. De verwachting is dat de twee werkgroepen begin 2019 met een plan van aanpak zullen komen.

Generatiepact

Binnen de school is een Generatiepact vastgesteld. Dit is een regeling waarbij oudere medewerkers minder uren per week gaan werken en daarvoor een compensatie voor de inkomensachteruitgang ontvangen. Doel van de regeling is meerledig:

- oudere medewerkers (werknemers) in staat te stellen vitaal langer door te kunnen werken en daarmee de opgebouwde kennis en ervaring voor de organisatie te behouden,
- de eventuele ontstane formatieruimte geheel of gedeeltelijk te benutten voor herbezetting door jonge werknemers of
- het opvangen van afnemende formatie vanwege “ de krimp”, waardoor gedwongen ontslagen zo veel mogelijk worden verminderd.

In 2018 hebben acht medewerkers gebruik gemaakt van deze regeling.

Onderwijs in cijfers (peildatum oktober)

In onderstaande tabel staan personele feiten vermeld

	okt. 2015	okt. 2016	okt. 2017	okt. 2018
Onderwijzend pers.+ directie in aantallen	157	151	150	138
Onderwijzend pers.+ directie in fte's	129,6	124,2	122,0	116,2
Gemiddelde omvang aanstelling	0,83	0,82	0,81	0,82
Gemiddelde leeftijd	46,4	46,7	47,11	48,03
Percentage mannen	48%	51%	49%	49%
Percentage vrouwen	52%*	49%	51%	51%

Mobiliteit en Loopbaanloket DOVOC-scholen

In het gezamenlijke verzorgingsgebied van de DOVOC-scholen is sprake van krimp en daaraan gerelateerde leerlingdaling. De teruglopende leerlingenaantallen hebben personele en financiële consequenties; een gezamenlijke aanpak van mobiliteit kan hierin ondersteunen. Met de DOVOC-scholen zijn afspraken gemaakt over een voorrangspositie van DOVOC-personeel boven externe kandidaten en wordt gewerkt met een gezamenlijke vacaturesite (Solform, ontwikkeld door het Esdal College).

Professionalisering en bevoegdheden

In het kader van professionalisering hebben zowel collectieve als individuele scholingsactiviteiten plaatsgevonden. Naast nascholingsactiviteiten zijn medewerkers gestimuleerd om een masteropleiding of een tweede bevoegdheid te behalen in verband met een brede(re) inzetbaarheid binnen de school.

In 2016 is het examenprogramma voor het vmbo gewijzigd. Dit heeft consequenties gehad voor de bevoegdheidseisen en bekwaamheden van docenten in het vmbo. Om hen goed toe te rusten en goed aan te laten sluiten bij de nieuwe profielvakken zijn bijscholingstrajecten gestart die in 2019 worden afgerond.

Aan Pabo-docenten zijn faciliteiten aangeboden om (middels een maatwerktraject) een volledige tweedegraadsbevoegdheid te behalen c.q. een beperkte (brede) bevoegdheid te behalen voor de onderbouw van het vmbo basis/kader om les te mogen geven in de vakken Nederlands, rekenen/wiskunde en een van de vakken uit mens & maatschappij, mens & natuur of Engels.

In 2018 hebben twee docenten de brede bevoegdheid behaald en volgt één docent het maatwerktraject.

Collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering

Binnen de school was reeds sprake van een semicollectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering. Arbeidsongeschiktheid kan leiden tot een fors inkomensverlies, tenzij medewerkers zich hier goed tegen verzekerd hebben. Om de financiële gevolgen van arbeidsongeschiktheid (tot een minimum) te beperken, is, in het kader van goed werkgeverschap, besloten met ingang van 1 juni 2018 50% bij te dragen aan de premie van de collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering. Dit heeft geleid tot een deelname van bijna 100% aan de betreffende verzekering.

Klokkenluidersregeling

Naar aanleiding van veranderde wet- en regelgeving is, een nieuwe Klokkenluidersregeling (Regeling inzake het omgaan met een vermoeden van een misstand in de school) vastgesteld. Met ingang van 1 mei 2018 is mevrouw B.J. Bodestaff benoemd als Vertrouwenspersoon Integriteit (VPI).

5c. Kwaliteitsbeheer / zorg

RSG Wolfsbos streeft ernaar de huidige onderwijskwaliteit systematisch en integraal te benaderen, te borgen en continu te verbeteren. Sinds november 2018 is een stafmedewerker onderwijs en kwaliteit aangesteld om het kwaliteitsbeheer te optimaliseren. Met behulp van de PCDA-cyclus wordt de kwaliteit in kaart gebracht, ontwikkeld en geborgd. Dat betekent dat de fasen voor de planning, de uitvoering, de evaluatie en de verbetering van de kwaliteit periodiek terugkeren. De focus ligt hierbij op de fasen van de evaluatie en verbetering.

Bij het streven naar het bieden van onderwijskwaliteit legt RSG Wolfsbos de lat hoger dan alleen het leveren van de basiskwaliteit, zoals die wordt geformuleerd in het waarderingskader van de Inspectie van het Onderwijs.

De ambitie van het RSG Wolfsbos is om er bovendien voor te zorgen dat iedere leerling zich optimaal kan ontwikkelen en kan profiteren van het onderwijs op zijn of haar niveau. We hebben onze ambitie verwoord in de bedoeling zoals die in het Schoolplan 2016-2020 is vastgelegd. Die bedoeling geven we onder meer vorm in de onderwijsontwikkeling in onze vestigingen.

Externe verantwoording

Wij leggen extern verantwoording af van de onderwijskwaliteit aan onder andere ouders, leerlingen en de Inspectie. Onze resultaten van 2018 zijn te zien op www.scholenopdekaart.nl.

Interne verantwoording

Wij leren intern van gesprekken met klankbordgroepen zoals de ouderraden en leerlingenraden. De ontwikkeling van ons onderwijs wordt met klankbordgroepen van leerlingen, ouders en medewerkers besproken en bijgesteld. Met onze Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad wordt constructief en betrokken de dialoog gevoerd. Daarnaast hebben we in 2018 op het vlak van kwaliteit samengewerkt met de DOVOC-scholen. Door onderlinge visitaties wordt onze eigen kwaliteit op peil gehouden.

5d. Financien (incl. treasury)

Voor de jaarrekening 2018 is een bestendige gedragslijn ten opzichte van 2017 toegepast.

Exploitatieoverzicht

Staat van baten en lasten 2018	Realisatie 2018	Begroot 2018	Realisatie 2017
BATEN			
Rijksbijdrage	16.142.315	14.760.616	16.258.735
Overige baten	2.298.232	2.174.598	2.145.060
SOM DER BATEN	18.440.546	16.935.214	18.403.795
LASTEN			
Personele lasten	13.767.267	12.670.721	13.662.231
Afschrijvingen	853.316	876.015	784.086
Huisvestingslasten	1.143.420	1.204.250	1.191.782
Overige lasten:			
- Administratie, beheer en bestuur	751.478	726.033	680.860
- Inventaris en apparatuur	124.838	83.000	81.207
- Leer- en hulpmiddelen	928.454	1.097.525	902.295
- Algemene kosten	150.402	109.000	69.670
subtotaal overige lasten	1.955.172	2.015.558	1.734.032
SOM DER LASTEN	17.719.176	16.766.544	17.372.131
Rentebaten	0	0	0
Rentelasten	-124.569	-124.569	-143.090
SALDO FINANCIËLE BATEN EN LASTEN	-124.569	-124.569	-143.090
Resultaat	596.802	44.101	888.575

In 2018 sluit de exploitatie met een positief resultaat van € 596.802, dit is € 552.701 hoger dan begroot en € 291.773 lager dan het exploitatieresultaat van 2017. Het resultaat van € 552.701 is te verdelen in een deel regulier en een deel ISK onderwijs. Onder ISK onderwijs verstaan we het onderwijs aan nieuwkomers.

Resultaat regulier onderwijs	€ 359.043
Resultaat ISK onderwijs	€ 237.759

In de begroting wordt elk jaar een bedrag (presentatieboeking) opgenomen voor reservering nieuwbouw. Dit is het bedrag wat na de resultaatbepaling toegevoegd wordt aan de bestemmingsreserve nieuwbouw. Dit wordt gedaan om niet een te hoog resultaat te begroten en een zuivere begroting neer te leggen van de baten en lasten. Het bedrag voor 2018 in de begroting was € 287.000. Eigenlijk kun je zeggen dat Wolfsbos een begroting neerlegt van € 44.101 + € 287.000 = € 331.101.

Het gecorrigeerde resultaat voor het regulier onderwijs komt hiermee uit op.

Resultaat regulier onderwijs	€ 359.043
Presentatieboekings nieuwbouw	<u>€ 287.000</u>
Gecorrigeerd resultaat	€ 72.043

De posten die het meeste van invloed zijn geweest op het resultaat ad € 72.043 zijn de volgende.

Bij de baten:

- Verhoging van de GPL,
- Te laag begrote normvergoeding i.v.m. leerlingaantallen,
- Ontvangen subsidies die niet vooraf begroot konden worden,
- Extra ontvangen gelden vanuit het Samenwerkingsverband.

In totaal zijn de baten m.b.t. het regulier onderwijs € 664.205 hoger dan begroot

Bij de lasten:

- Salaris- en pensioenpremie verhoging,
- Inleen personeel,
- Ziektevervanging,
- Kosten i.v.m. uitgaven door ontvangen subsidies (zie baten),
- Lagere afschrijvingslasten i.v.m. later in het jaar investeren,
- Lagere huisvestingslasten (i.v.m. presentatieboekings nieuwbouw),
- Lagere lasten op leermiddelen.

In totaal zijn de lasten m.b.t. het regulier onderwijs € 349.263 hoger dan begroot

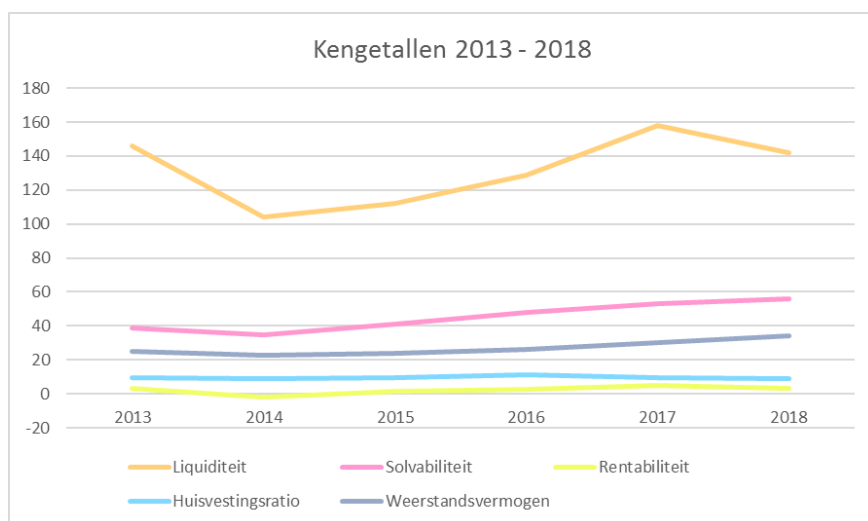
Begroot resultaat	€ 44.101 +
Hogere baten	€ 664.205 +
Hogere lasten	€ 349.263 -/-
Presentatieboekings nieuwbouw	<u>€ 287.000 -/-</u>
Gecorrigeerd resultaat	€ 72.043 +

Planning en Control Cyclus

RSG Wolfsbos werkt met maandelijkse financiële rapportages over de totale begroting en deelbegrotingen. Daarnaast is er de 4 en 8 maanden rapportage met een prognose van de exploitatie over het betreffende jaar. In deze prognose wordt het resultaat geanalyseerd op basis van de afwijking van het verwachte resultaat versus de begroting. In de prognoses houden we rekening met het resultaat op het ISK onderwijs. Dit is in de begroting meegenomen. In februari 2019 is het voorlopig resultaat 2018 gepresenteerd.

Kengetallen

De cijfers hebben het volgende effect op de kengetallen van RSG Wolfsbos, onderstaande grafiek laat het verloop van de jaren 2013 tot en met 2018 zien.

Liquiditeit

Kengetal	2018	2017	2016	signaleringswaarde OCW
Liquiditeit	142	158	129	< 75

Liquiditeit is de mate waarin een organisatie op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. In principe geldt hiervoor: hoe hoger hoe beter. Met een ratio van 142% voor RSG Wolfsbos is ver boven de signaleringsgrens van 75% die door het Ministerie van OCW wordt gehanteerd. Belangrijkste oorzaak van deze hoge ratio is de (verplichte) jaarlijkse reservering voor nieuwbouw, als onderdeel van de doordecentraliseringsafspraken met de gemeente Hoogeveen.

Ons beleid richt zich op een liquiditeitsratio van 100% aangezien dit bedrijfseconomisch als een gezonde liquiditeit wordt aanvaard.

Solvabiliteit

Kengetal	2018	2017	2016	signaleringswaarde OCW
Solvabiliteit	56	53	48	< 30

Bij solvabiliteit gaat het erom in hoeverre een bevoegd gezag op lange termijn, ook in tijden van tegenspoed, aan haar verplichtingen kan voldoen. Er is een solvabiliteit 1 en 2. Wij gaan uit van solvabiliteit 2 aangezien deze ook door het ministerie van OCW wordt gehanteerd. Het verschil is dat in de berekening van solvabiliteit 2 ook rekening wordt gehouden met de voorzieningen. Beoordeling van het eigen vermogen kan namelijk niet los gezien worden van de beoordeling van de hoogte van de voorzieningen. Immers wanneer die niet toereikend zijn om de toekomstige verplichting te dekken, zal aanvulling vanuit het eigen vermogen moeten plaatsvinden. Het solvabiliteitsratio van 56% laat zien dat we er gezond voor staan en ook in tegenspoed aan onze verplichtingen kunnen voldoen.

Rentabiliteit

Kengetal	2018	2017	2016	signaleringswaarde OCW
Rentabiliteit	3,24	4,83	2,71	3-jarig < 0
				2 jarig < -0,05
				1 jarig < -0,10

De rentabiliteit zegt iets over de “*winstgevendheid*” van een onderneming. Te grote positieve verschillen roepen vragen op inzake het bestedingspatroon, waar negatieve verschillen duiden op een te ruim financieel management. Een goede rentabiliteit ligt tussen de 0 en 5 %, aan dit uitgangspunt voldoen wij.

Huisvestingsratio

Kengetal	2018	2017	2016	signaleringswaarde OCW
Huisvestingsratio	9,1	9,3	11,3	> 10

Het huisvestingsratio geeft inzicht in het relatieve aandeel van de huisvestingslasten ten opzichte van de totale lasten. Het Ministerie van OCW heeft een signaleringswaarde als de huisvestingslasten meer dan 10% van de totale lasten zijn. Dit jaar zijn de huisvestingslasten ten opzicht van de totale lasten gedaald van 9,3% naar 9,1 %. Dit is onder de signaleringswaarde.

Weerstandsvermogen

Kengetal	2018	2017	2016	signaleringswaarde OCW
Weerstandsvermogen	34	30	26	< 5

Het weerstandsvermogen is de verhouding van ons eigen vermogen ten opzichte van het totaal aan baten. Het is een indicator van de mogelijkheid voor de organisatie om ook in ongunstige tijden haar activiteiten te continueren. Een weerstandsvermogen van 10 tot 40% wordt als gezond beschouwd. Met een weerstandsvermogen van 34% zitten wij hier tussenin en ver boven de signaleringsgrens van het Ministerie van OCW.

Toelichting op berekening van de kengetallen

Liquiditeit =	$\frac{\text{vlottende activa}}{\text{kortlopende schulden}}$	$\frac{3.275.711}{2.311.509} \times 100\% = 142\%$
Solvabiliteit =	$\frac{\text{eigen vermogen + voorzieningen}}{\text{totale passiva}}$	$\frac{6.201.278 + 926.599}{12.731.052} \times 100\% = 56\%$
Rentabiliteit =	$\frac{\text{exploitatie resultaat}}{\text{totale baten}}$	$\frac{596.802}{18.440.546} \times 100\% = 3,24\%$
Huisvestingsratio =	$\frac{\text{huisvestingslasten + afschr. geb.}}{\text{totale lasten}}$	$\frac{1.143.420 + 472.326}{17.719.176} \times 100\% = 9,1\%$
Weerstandsvermogen =	$\frac{\text{eigen vermogen}}{\text{totale baten}}$	$\frac{6.201.278}{18.440.546} \times 100\% = 34\%$

Overige kengetallen en verhoudingscijfers

Exploitatieverhoudingen:	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Rijksbijdragen/totale baten	88	88	89	89	88	90
Personele lasten/totale lasten	78	79	76	78	76	78
Huisvestingslasten/totale lasten	6	7	7	7	7	7
Afschrijvingen/totale lasten	5	5	4	4	4	4
Overige beheerslasten/totale lasten	11	10	11	11	13	10

Kengetallen per leerling:						
Eigen vermogen en voorzieningen	3.940	3.605	2.999	2.519	2.289	2.828
Totaal lasten	9.795	9.360	9.300	8.944	8.964	8.378

De exploitatieverhoudingen zeggen iets over de specifieke bate/last ten opzichte van de totale bate/last. De rijksbijdragen zijn in verhouding gelijk gebleven aan die van 2017: 88% van de totale baten bestaat uit rijksbijdragen. De personele last bedraagt 78% van de totale last: dit is een verlaging van 1%. De huisvestingslast is ook gedaald met 1%. Dit verhoudingsgetal is een ander dan de huisvestingsratio, aangezien hier ook de afschrijving gebouwen in meegenomen wordt. De afschrijvingslast ten opzichte van de totale last is gelijk gebleven. De overige beheerslasten zijn met 1% toegenomen.

De kengetallen per leerling laten zien hoe groot het eigen vermogen en voorzieningen zijn, gerekend per leerling. Deze zijn fors gestegen in vergelijking met 2017. Dit wordt veroorzaakt doordat het eigen vermogen en voorzieningen toenemen terwijl het aantal leerlingen afneemt. Bij 'Totaal lasten' is weergegeven dat ook de lasten per leerling stijgen met het verloop van de jaren.

Analyse financieel resultaat t.o.v. begroting

			* 1.000 euro
BATEN	Realisatie 2018	Begroot 2018	Afwijking
Rijksbijdrage	16.142	14.761	1.382
Overige overheidsbijdragen	879	897	-18
Overige baten	1.419	1.278	141
SOM DER BATEN	18.441	16.935	1.505
LASTEN			
Personele lasten	13.767	12.671	1.097
Afschrijvingen	853	876	-23
Huisvestingslasten	1.143	1.204	-61
Overige lasten:	1.955	2.016	-60
SOM DER LASTEN	17.719	16.767	953
Financiële baten/lasten	-125	-125	0
Netto resultaat	597	44	553

Algemeen

De jaarrekening 2018 van RSG Wolfsbos sluit met een positief resultaat van € 597.000. Dit is € 553.000 meer dan in de vastgestelde begroting is begroot. De belangrijkste oorzaken van de verschillen worden hieronder per post toegelicht.

Rijksbijdragen (+1.382.000)

In 2018 is de GPL voor de personele bekostiging verhoogd met 2,61%. Dit betrof een aanpassing op basis van de kabinetsbijdrage voor loonontwikkeling in 2018. De normvergoeding voor bekostiging voor exploitatiekosten is in 2018 met 1,59% verhoogd. Dit betreft een bijdrage voor de prijsontwikkeling in 2018. Het bedrag voor lesmateriaal is met eenzelfde percentage verhoogd. In de begroting waren de leerlingen havo/vwo-onderbouw gerekend als bovenbouw leerlingen, wat resulteerde in een hogere bijdrage voor materiële bekostiging. Daarnaast waren er in de begroting minder leerlingen opgenomen dan er bij de definitieve geregistreerde leerlingtelling ingeschreven bleken te zijn. Dit resulteert ook in een hogere rijksbijdrage dan begroot. In totaal is aan normvergoeding € 600.000 meer ontvangen dan begroot. Het aandeel voor de ISK bedraagt € 148.000. Aan maatwerkbekostiging is een bedrag van € 679.866 ontvangen.

In 2018 is er voor verschillende projecten en trajecten aanvullende bekostiging ontvangen. Deze ontvingen we voor het technisch vmbo, gelijke kansen vmbo en de verkorte opleidingstrajecten vmbo-leraren.

Voor het technisch vmbo is € 57.210 ontvangen. Hiervan is € 10.100 ingezet in formatie voor de projectleider techniek. De overige gelden wordt planmatig ingezet in 2019. Er is

€ 124.000 ontvangen voor een doorstroomprogramma PO-VO. Hiervan is tot eind 2018 een bedrag van € 43.923 uitgegeven. Een bedrag van € 20.000 is doorgestort naar het primair onderwijs (stichting Bijeen). De rest van de gelden is besteed aan formatie voor een projectleider, aan maakonderwijs en digitale geletterdheid € 21.941. Aan materiaal is € 1.982 besteed. Voor de korte opleidingstrajecten is een bedrag ontvangen van € 63.350. Hiervan is op dit moment € 54.122 uitgegeven. In totaal is er € 95.000 meer opgenomen dan begroot.

Bij de overige rijksbijdragen is er € 685.000 meer gerealiseerd dan begroot, het grootste deel daarvan (€ 680.000) gold de maatwerkbekostiging voor nieuwkomers. Daarnaast is er voor de VSV (vroegtijdige schoolverlaters) bijna € 10.000 meer ontvangen. De uitkeringskosten kwamen in 2018 € 5.000 hoger uit dan begroot.

Overige overheidsbijdragen (- € 18.000)

De overige overheidsbijdragen vallen € 18.000 lager uit dan begroot. Vanuit de gemeente Hoogeveen is er € 10.000 meer ontvangen voor de doorcentralisatie huisvesting. Verder was er in de begroting een bedrag opgenomen voor ESF van € 28.000, deze is niet gerealiseerd.

Overige baten (+ € 141.000)

De overige baten vielen ook hoger uit dan begroot. De volgende redenen zijn hiervoor aan te wijzen:

- De verrekening energielasten laat een min zien van € 20.000,
- Detachering personeel valt € 38.000 hoger uit dan begroot,
- Vanuit het Samenwerkingsverband is er € 133.600 meer ontvangen dan begroot. Dit betrof voor het merendeel de afrekening van het saldo uit 2017. Daarnaast is een eenmalige vergoeding toegekend ter compensatie van een aantal statushouders met LWOO,
- Het resultaat ISK en doorbelasting ISK resulteert in een bedrag van € 180.750. De doorbelasting valt € 19.250 hoger uit i.v.m. de bijdrage aan de taalklas van uit de ISK,
- De overige baten vallen € 131.500 hoger uit. Dit heeft te maken de hogere PRO Rata vergoeding van € 16.000. Daarnaast is er een leerling overgenomen van PRO Hardenberg (€ 7.280),
- Verder zijn er diverse subsidies binnengekomen € 99.000. Hiervoor zijn aan de lasten kant ook extra kosten gemaakt. De laatste € 9.000 betreft diverse overige bijdragen,
- De private activiteiten dragen voor € 37.000 bij aan de overige baten. Voor het overgrote deel wordt dit veroorzaakt door de kantine opbrengsten. De opbrengst voor de kantine locatie Groene Driehoek was niet begroot.

Personele lasten (- € 1.097.000)

De personele lasten zijn € 1.097.000 hoger dan begroot. Een van de oorzaken hiervan is de hogere uitgave aan loonkosten voor het geven van het ISK Onderwijs. De ISK wordt niet begroot. Met het ISK onderwijs is in totaal € 479.000 aan loonkosten gemoeid. Het overige verschil met de begroting van de personele kosten kan als volgt worden verklaard.

- Verhoging van de pensioenpremies per 1 januari 2018 (effect 0,7%), salarisverhoging per 1 juni van 2,35% en de eenmalige uitkering in oktober van 2018 van 1%. Vanaf 1 augustus is er minder formatie ingezet dan begroot. Een gedeelte van de formatie is verschoven van intern naar inleen. Verder is er een extra bedrag gedoteerd aan de

voorziening persoonlijk budget. De vervangingskosten ziekte vielen hoger uit dan begroot. Dit als gevolg van enkele langdurig zieke medewerkers en de lange griepgolf

aan het begin van het jaar. Voor zwangerschapsvervanging was minder nodig dan begroot, evenals als voor de uitbesteding van onderwijs. In totaal waren bovengenoemde punten goed voor een € 529.000 hogere uitgave dan begroot,

- Naast bovenstaande is er per 1 augustus extra geld beschikbaar gesteld voor profilering RSG Wolfsbos. Die kreeg vorm in onderwijsontwikkeling en een herijking van de werving- en voorlichtingscampagne. In totaal is er hiervoor € 130.000 in met name formatie geïnvesteerd. Een deel van deze gelden (€ 60.000) is bij de doorberekende loonkosten overgeboekt naar de post onderwijsvernieuwing/-ontwikkeling bij leer- en hulpmiddelen. Deze gelden waren opgenomen in de begroting,
- De WGA premie was € 14.500 lager dan begroot,
- Voor de inzet van een re-integratie deskundige was € 13.000 minder nodig,
- De IPAP viel € 6.000 lager uit. Per 1 juni is elke medewerker collectief verzekerd via de school. In de begroting was uitgegaan van startmoment 1 januari,
- De overige personeelskosten laten een overschrijding zien van € 44.000. Dit heeft te maken met een dotatie aan de jubileumvoorziening,
- De sollicitatie- en wervingskosten zijn € 12.000 hoger uitgevallen i.v.m. de werving van een nieuwe directeur-bestuurder,
- De koffievoorziening viel lager uit dan begroot, met een verschil van € 6.500,
- Aan nascholingskosten is € 41.000 meer uit gegeven. Het betreft hier de extra scholing gekoppeld aan de subsidie voor opleidingstrajecten van vmbo-leraren,
- Verder is er € 38.000 binnengekomen i.v.m. diverse UWV uitkeringen.

Afschrijvingen (+ € 23.000)

De afschrijvingen zijn € 23.000 lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat de grote investeringen later in het jaar hebben plaatsgevonden. De activering 'indikking en verbouw Groene Driehoek' van € 590.000 en de verbouw leerplein Harm Smeenge € 304.000 hebben in december plaatsgevonden. De herinrichting van het schoolplein Groene Driehoek is in 2018 nog niet volledig gerealiseerd en is als onderhanden werk opgenomen op de balans. Naast bovenstaande is er ook een extra niet begrote investering geweest voor de Chromebooks voor leerlingen van € 91.000. Voor 2018 levert dit een extra afschrijvingslast van € 7.600 op. Voor het ISK onderwijs zit er een post van € 8.500 in de afschrijving.

Huisvestingslasten (+ € 61.000)

De huisvestingslasten zijn € 61.000 lager dan begroot, de belangrijkste oorzaken zijn:

- De presentatieboeking van de reservering nieuwbouw valt weg: begroot was € 287.000. Deze € 287.000 wordt via resultaatsbestemming toegevoegd aan de bestemmingsreserve nieuwbouw,
- Er is aan de voorziening groot onderhoud een extra bedrag gedoteerd van € 100.000. Dit extra bedrag is toegevoegd aan de voorziening omdat een aantal onderhoudsposten naar voren zijn gehaald in 2018. In de begroting 2019 is de dotatie lager gezet,
- Het correctief onderhoud viel hoger uit i.v.m. meerdere kleine ingrepen € 32.000,
- Het tuinonderhoud valt € 19.000 lager uit. Dit wordt veroorzaakt doordat de herinrichting van de tuin rondom de locatie Dikkenberg lager uitvalt dan begroot,

- De huren vielen € 11.000 hoger uit dan begroot, dit houdt verband met de extra kosten voor huur van sportaccommodaties/velden. Voor het ISK onderwijs is een bedrag van € 84.000 opgenomen in de huren,
- De schoonmaakkosten vielen € 43.000 hoger uit dan begroot,
- De energiekosten zijn € 40.000 lager uitgekomen dan begroot,
- De heffingen zijn ook lager uitgevallen dan begroot: € 7.500,
- De verzekering op huisvesting viel € 11.000 lager uit dan begroot,
- Aan overige huisvestingskosten is € 31.000 meer uitgegeven. Dit komt door de interne verhuizingen i.v.m. de diverse verbouwingen.

Overige lasten (+ € 60.000)

De overige lasten zijn € 60.000 lager dan begroot. Deze post is als volgt onder te verdelen:

- Administratie en beheer	€ 6.000 -/-
- Inventaris apparatuur	€ 41.000 -/-
- Leer- en hulpmiddelen	€ 180.000 +
- Algemene kosten	€ 41.000 -/-
- Private activiteiten	€ 0 +
- Totaal	€ 92.000 +

Het bedrag voor ISK onderwijs bedraagt € 32.000.

Bij administratie en beheer is op de volgende posten meer uitgegeven dan begroot:

- Telefonie	€ 5.000
- Juridische kosten	€ 15.000
- Automatisering licenties	€ 17.000

Naast bovenstaande posten is er een nieuwe post bijgekomen die niet begroot was, het betreft hier de post AVG inzake de privacywetgeving. In totaal is hier € 37.500 aan uitgegeven. Onder deze kosten valt de aanstelling van een externe functionaris gegevensbescherming.

Naast bovenstaande is er ook op een aantal posten minder uitgegeven dan begroot:

- Op automatisering hardware, outsourcing en internetkosten totaal € 35.000,
- Op de kopieer- en drukkosten een bedrag van € 23.000,
- De € 5.000 die begroot was voor DOVOC-activiteiten is niet aangesproken,
- Ook de Raad van Toezicht-vergoeding is niet volledig ingezet € 5.000.

De overschrijding bij inventaris apparatuur heeft voor het grootste gedeelte te maken met uitgaves waar subsidiegelden tegen overstaan. Net als de subsidies waren de uitgaven hiervan ook niet begroot.

De leer- en hulpmiddelen zijn lager uit gevallen doordat er minder schoolboeken/licenties zijn aangeschaft € 140.000. Daarnaast is het bedrag wat is opgenomen voor devices leerlingen niet gebruikt € 25.000. De leerling zou met bijdrage van de ouder een device krijgen, deze zouden dan direct ten laste komen van de exploitatie. In plaats daarvan is gedurende het jaar besloten om de leerlingen een Chromebook in bruikleen te geven. De apparaten worden nu over meerdere jaren, conform de in RSG Wolfsbos gehanteerde systematiek, afgeschreven. Op de nieuwe post onderwijsvernieuwing/-ontwikkeling resteert een bedrag van € 10.000 en op de algemene leer- en hulpmiddelen een bedrag van € 5.000.

De algemene kosten vallen € 41.000 hoger uit dan begroot. Op werkkleding/veiligheid en arbo is € 14.000 meer uitgegeven. De post PR & representatiekosten heeft een overschrijding van € 8.000. Het restantbedrag aan overschrijding € 20.000 wordt veroorzaakt door de doorbetaling van de PO-VO subsidie aan stichting Bijeen.

Balans per 31 december 2018

	* 1.000 euro	
	31-12-2018	31-12-2017
Activa		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	9.455	8.744
Totaal vaste activa	9.455	8.744
Vlottende activa		
Vorraden	2	0
Vorderingen	309	519
Liquide middelen	2.965	3.254
Totaal vlottende activa	3.276	3.773
Totaal activa	12.731	12.517
Passiva		
Eigen vermogen	6.201	5.604
Vorzieningen	927	1.087
Lang lopende schulden	3.292	3.438
Kort lopende schulden	2.312	2.388
Totaal passiva	12.731	12.517

Het balans totaal stijgt van € 12.517.000 ultimo 2017 naar € 12.731.000 nu.

Activa

De vaste activa stijgen, doordat de investeringen hoger zijn dan de afschrijvingslasten. Dit wordt veroorzaakt door de investeringen in verbouwingen bij de locaties Groene Driehoek en Harm Smeenge en door de aanschaf van de Chromebooks voor medewerkers en eerstejaarsleerlingen. De vlottende activa dalen, dit komt doordat we minder vorderingen hebben en de liquide middelen gedaald zijn. De laatste wordt met name veroorzaakt door de gedane investeringen.

Passiva

De voorzieningen dalen, doordat in 2018 een aantal onderhoud posten naar voren is gehaald. Daarnaast neemt de voorziening wachtgeld af, de voorziening jubilea en persoonlijk budget laten daarentegen een stijging zien. Op de langlopende schuld heeft dit jaar conform de geldleen overeenkomst een aflossing plaatsgevonden en de kortlopende schulden blijven nagenoeg gelijk.

Het eigen vermogen van RSG Wolfsbos op 31 december 2018 bedraagt € 6.201.000. Een stijging van € 596.802 ten opzichte van vorig jaar. Dit is geheel toe te rekenen aan het ten gunste brengen van het resultaat aan de reserves. De resultaatverdeling ziet er als volgt uit.

	Saldo 1-1-2018	Exploitatie resultaat	Saldo 31-12-2018
<u>Publieke reserves</u>			
Algemene reserve	4.501.913	254.859	4.756.772
Bestemmingsreserve nieuwbouw	601.982	303.658 *	905.640
<u>Private reserves</u>			
Reserve private activiteiten	500.581	38.285	538.866
Totaal eigen vermogen	5.604.476	596.802	6.201.278

* De bestemmingsreserve nieuwbouw is hoger dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. Hieronder de berekening van deze reservering.

berekening toevoeging reserve nieuwbouw	
Vergoeding doordecentralisatie	870.319
Afschijvingslast	415.141
Rente+	126.311
Verzekering huisvesting	25.208
Totale last	566.661
Reservering nieuwbouw	303.658

+ betreft de daadwerkelijke betaalde rente, niet de toegerekende rente in de exploitatie.

Het weerstandsvermogen, ofwel het eigen vermogen ad € 6.201.000 uitgedrukt in een percentage van alle baten bedraagt eind 2018 34%. Dit is een stijging ten opzichte van 2017 en het niveau bevindt zich hiermee ruimschoots boven de signaleringsgrens van het ministerie van OCW. Het vrij besteedbaar vermogen, het zogenaamde weerstandsvermogen, wordt aangehouden om toekomstige tegenvallers op te kunnen vangen.

Treasury

De stichting kent een treasurystatuut. Dit voldoet aan de "Regeling Beleggen en Belenen door instellingen voor onderwijs en onderzoek" van het ministerie van OCW (gewijzigd op 6 juni 2016 nr. WJZ/800938(6670)).

RSG Wolfsbos doet aan “Schatkistbankieren”. Dit houdt in dat alle liquide middelen zijn ondergebracht bij het Ministerie van Financiën. Ook leningen of het eventueel plaatsen van deposito’s vinden plaats bij het Ministerie van Financiën. De functie van treasurer wordt vervuld door het hoofd financiële administratie van RSG Wolfsbos. In 2018 zijn er geen nieuwe leningen aangetrokken, ook zijn er geen gelden op deposito geplaatst. Dit omdat de rentestanden voor deposito’s korter dan 1 jaar 0% zijn

5e. Continuïteitsparagraaf

De basis voor deze continuïteitsparagraaf is de goedgekeurde meerjarenbegroting 2020-2023. Deze is vastgesteld in december 2018. In de meerjarenbegroting is uitgegaan van de cijfers uit de augustus prognose 2018. In de cijfers die hier gepresenteerd worden zijn de definitieve cijfers van 2018 doorgerekend. De effecten die dit met zich meebrengt hebben vooral betrekking op de balans.

Leerlingaantallen en personele bezetting

De basis van de meerjarenbegroting wordt mede gevormd door de leerlingaantallen. In oktober 2018 is er een nieuwe leerlingenprognose vastgesteld. Naast een doorrekening van het Planningsverband Groningen o.b.v. de 1 oktober telling is er ook een tweede berekening opgesteld o.b.v. de DUO-informatie. Daarbij wordt specifiek vastgesteld hoeveel leerlingen nu op de basisscholen in ons voedingsgebied zitten en wat afgelopen jaren het marktaandeel van RSG Wolfsbos is geweest van die basisscholen. De uitkomst van beide berekeningen worden gemiddeld om tot een zo betrouwbaar mogelijke prognose te komen. Voor de komende jaren ziet de leerling-ontwikkeling er dan als volgt uit.

Leerlingenprognose 2018-2023 (exclusief VAVO en ISK onderwijs)

LLN telling per 1-10...	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bekostigingsjaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
PVG Cijfers	1721	1576	1484	1397	1372	1405	1423
DUO Cijfers	1723	1576	1492	1409	1348	1358	1407
Verschil	-2	0	-8	-12	24	47	16
Gemiddeld PVG-DUO		1576	1488	1403	1360	1382	1415

Uit de leerlingenprognose komt naar voren dat de komende jaren het leerlingaantal daalt van 1576 in begrotingsjaar 2019 naar 1382 in begrotingsjaar 2023. Dat is een daling van 194 leerlingen of wel 12%.

Die daling zal de komende jaren gepaard gaan met een terugloop in te ontvangen onderwijsbijdragen vanuit het Rijk. De benodigde inzet van medewerkers daalt evenredig mee, hetgeen vraagt om strategische personeelsplanning. In onderstaande tabel is de inschatting gemaakt van de benodigde personele bezetting voor de komende jaren.

Kengetal (per augustus)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Personele bezetting in FTE							
- bestuur / management	12,80	9,98	9,16	8,64	8,41	8,52	8,75
- Onderwijzend personeel	109,20	107,07	96,64	90,81	86,99	88,41	91,40
- Ondersteunend / overig personeel	43,09	41,44	37,06	33,45	33,01	33,61	34,86
Totaal	165,09	158,49	142,87	132,90	128,41	130,54	135,01

Leerlingaantallen	1723	1576	1488	1403	1360	1382	1415
--------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Het volgende overzicht laat de daling van het leerlingaantal zien in relatie met daling rijksbijdrage en formatie.

Het volgende overzicht laat de daling van het leerlingaantal zien in relatie met daling rijksbijdrage en formatie.

Overzicht demografische krimp						
Bekostigingsjaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Leerling prognose aantal	1723	1576	1488	1403	1360	1382
Daling aantal leerlingen cumulaties	0	147	235	320	363	341
Leerling prognose - procenten	0%	91%	86%	81%	79%	80%
Rijksbijdrage normvergoeding	14.956.671	13.942.302	13.174.255	12.445.359	12.103.962	12.270.335
Inkomsten daling cumulatief	-	1.014.369	1.782.416	2.511.312	2.852.709	2.686.336
Aantal FTE per 1 augustus	158,49	142,87	132,90	128,41	130,54	135,01
Cumulatief	0	15,62	25,59	30,08	27,95	23,48

Het bovenstaande overzicht maakt duidelijk dat bij een dalende leerlingaantal de rijksbijdrage lager wordt. Dit vormt een uitdaging voor het opstellen van een sluitende meerjarenbegroting. In de achterliggende periode zijn er tussen de stafhoofden, directeur onderwijs en directeur-bestuurder intensieve gesprekken gevoerd om daar met passende maatregelen en adequaat beleid op te anticiperen. De meerjarenbegroting die eind 2018 is vastgesteld is mede besproken met een delegatie van de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad en de Raad van Toezicht.

In de meerjarenbegroting zijn door het management voorgenomen maatregelen en bezuinigingen opgenomen, die ook voor de komende begrotingsjaren leiden tot een sluitende meerjarenbegroting. De daling in de formatie is door de flexibele schil en natuurlijk verloop door RSG Wolfsbos op te vangen.

Financiële cijfers

Staat van baten en lasten	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Baten						
Rijksbijdragen	16.142.315	14.516.546	13.522.341	12.777.142	12.426.741	12.597.721
Overige rijksbijdragen	879.319	879.000	879.000	879.000	870.000	870.000
Overige baten	1.418.913	1.277.960	1.237.930	1.176.639	1.217.151	1.221.151
Totaal baten	18.440.547	16.673.506	15.639.271	14.832.781	14.513.892	14.688.872
Lasten						
Personele lasten	13.767.268	12.303.802	11.525.590	10.744.728	10.576.525	10.770.027
Afschrijvingen	853.316	896.880	929.656	939.780	927.507	928.211
Huisvestingslasten	1.143.420	1.373.000	1.378.000	1.403.500	1.376.000	1.377.500
Overige lasten	1.955.172	1.968.233	1.630.477	1.580.839	1.528.911	1.522.783
Totaal lasten	17.719.176	16.541.915	15.463.723	14.668.847	14.408.942	14.598.520
Saldo baten en lasten	721.371	131.591	175.548	163.934	104.949	90.351
Saldo financiële huishouding	124.569	119.396	114.629	108.993	95.310	84.720
Totaal resultaat	596.802	12.195	60.919	54.941	9.639	5.631

In de meerjarenbegroting is onder de post overige baten een bedrag opgenomen voor realisatie op het ISK onderwijs. Dit vormt een onzekere factor in de begroting, aangezien het de vraag is of, en zo ja hoe lang de ISK in zijn huidige vorm blijft bestaan. Indien zich daar grote veranderingen voordoen, zal de meerjarenbegroting bijgesteld moeten worden en zal er opnieuw gekeken moeten worden hoe te komen tot een aanvaardbaar resultaat. Bij de ICT-kosten wordt gerekend met het vigerende beleidsplan 'Onderwijs en ICT in RSG Wolfsbos'. In 2019 wordt dit plan geactualiseerd. Overigens zullen alle eerstejaars leerlingen ook in 2019 een device in bruikleen krijgen. Of dit in de jaren erna ook op vergelijkbare wijze gaat plaatsvinden zal blijken uit het nieuwe beleidsplan 'Onderwijs en ICT in RSG Wolfsbos'. In overleg met de gemeente is de actualisatie van ons SHP opgeschort tot eind 2019. Dit in het licht van het brede bestuurlijke overleg in Hoogeveen met de gemeente over huisvesting en huisvestingsfinanciering. Het huidige SHP vormde voor 2018 en vormt voor 2019 ons kader.

Rekenen we de meerjarenbegroting door in de balans, dan levert dat onderstaand beeld op.

Balans per 31/12	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Activa						
Vaste activa						
Materiele vaste activa	9.455.342	9.286.970	8.769.772	8.339.047	7.869.232	7.350.683
Vlottende activa						
Voorraden	1.615	0	0	0	0	0
Vorderingen	308.763	308.763	308.763	308.763	308.763	308.763
Liquide middelen	2.965.335	2.915.795	3.528.078	3.759.313	4.119.451	4.761.398
Totaal activa	12.731.055	12.511.527	12.606.612	12.407.123	12.297.446	12.420.843
Passiva						
Eigen vermogen						
Eigen vermogen	5.295.641	5.011.836	4.968.756	5.023.696	5.033.335	5.038.967
Bestemmingsreserve Nieuwbouw	905.640	1.208.140	1.515.640	1.828.640	2.152.140	2.486.140
Vreemd vermogen						
Voorzieningen	926.599	834.209	810.708	689.112	546.295	630.061
Langlopende schulden	3.291.666	3.145.833	2.700.000	2.400.000	2.100.000	1.800.000
Kortlopende schulden	2.311.509	2.311.509	2.611.509	2.465.676	2.465.676	2.465.676
Totaal passiva	12.731.055	12.511.528	12.606.612	12.407.123	12.297.446	12.420.843

Uit de balans blijkt dat we minder gaan investeren, de materiële vaste activa nemen de komende periode namelijk af. Dat betekent dat de afschrijvingslasten hoger zijn dan de investeringen. De liquide middelen lopen op ten gevolge van de vorming van de bestemmingsreserve nieuwbouw. Het eigen vermogen daalt in 2019 en 2020 door de inzet van de profileringsgelden. Dit zijn gelden die naast de begroting ingezet worden. Deze gelden komen ten laste van de vrije ruimte van het eigen vermogen. De langlopende schuld neemt af door aflossingen op de leningen voor huisvesting.

De ontwikkelingen zoals weergegeven in de bovenstaande staat van baten en lasten en de balans hebben het volgende effect op de kengetallen.

Kengetallen	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liquiditeit	142%	140%	147%	165%	180%	206%
Solvabiliteit	56%	56%	58%	61%	63%	66%
Rentabiliteit	3,24%	0,07%	0,39%	0,37%	0,07%	0,04%
Weerstandsvermogen	34%	37%	41%	46%	50%	51%
Huisvestingsratio	9,1%	11,6%	12,5%	13,4%	13,5%	13,4%

De liquiditeit blijft eerst op een gelijk niveau en zal de jaren erna stijgen door de vorming van de bestemmingsreserve nieuwbouw. De solvabiliteit en weerstandsvermogen laten beide een stijging zien doordat het eigen vermogen toeneemt. De rentabiliteit blijft positief doordat er in de meerjarenbegroting voor elk een jaar een plus begroot is. Het laatste kengetal, de huisvestingsratio, laat een verhoging zien van 9,1% naar 13,4%. Dit komt onder andere doordat in de begroting rekening gehouden wordt met de reservering voor nieuwbouw. Als we deze "fictieve" lasten elimineren uit de begroting dan laat de huisvestingsratio het volgende verloop zien:

Kengetallen	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Huisvestingsratio	9,1%	9,9%	10,7%	11,3%	11,5%	11,3%

Voor 2018 blijft de ratio gelijk aangezien we hier rekenen met het daadwerkelijke resultaat 2018. Hier is de reservering nieuwbouw al uit geëlimineerd.

Nu zien we dat de ratio's wel oplopen en dat de huisvestingslast ten opzichte van de totale lasten wel boven de 10% stijgen naar 11,3%. De percentages komen hiermee overigens nog wel boven de signaleringswaardes van OCW uit. Deze ratio blijft een aandachtspunt voor Wolfsbos. Door de doordecentralisatie huisvesting en door de krimp is het onvermijdelijk dat de ratio stijgt. Aangezien de huisvestingslasten vooral vaste lasten betreffen die niet zomaar mee dalen met de leerling daling.

5f. Risicomanagement

We hebben in maart 2017 een risicoanalyse uitgevoerd met betrokkenheid van diverse gremia binnen RSG Wolfsbos. Onze accountant heeft ons daarbij ondersteund en begeleid. De leden van de Raad van Toezicht, directeur bestuurder, HRM adviseur en controller hebben meegewerkt tot de totstandkoming van deze risicoanalyse. De onderwijsrisico's zijn in kaart gebracht en gewogen op impact en kans. De uitkomst heeft geleid tot een benodigd weerstandsvermogen voor RSG Wolfsbos van € 2.537.500 per ultimo 2016.

In maart 2018 is door de directie en staf de risicoanalyse geëvalueerd en opnieuw vastgesteld. Dit heeft geleid tot een kleine verhoging van het vereiste weerstandsvermogen tot € 2.625.000.

In februari 2019 zijn de risico's opnieuw geëvalueerd en vastgesteld. Dit heeft geleid tot een daling van € 95.000 naar een weerstandsvermogen per ultimo 2018 van € 2.530.000.

De top 5 belangrijkste risico's zijn:

- Krimp en verlies marktaandeel,
- Onvoorspelbare overheid en invloeden externe partijen,
- Onderwijsaanbod wordt te smal,
- Gebouwsituatie sluit niet aan bij vernieuwend onderwijs,
- Onvoldoende mogelijkheid kwalitatief goed personeel aan te trekken.

Niet alle risico's zullen zich in één keer voordoen.

Krimp en verlies marktaandeel

Het risico verlies marktaandeel is afgenomen. Om verschillende redenen is er de laatste jaren marktaandeelverlies geleden en de trend lijkt zich in 2019 te keren. Wel is er inmiddels een begin gemaakt met een heldere en stevige positionering van RSG Wolfsbos in het voedingsgebied en met versterking van de PR door het opzetten van een nieuwe campagnelijn. Ook is actief ingezet op verbetering van het relatiebeheer met toeleverende scholen. Voor de uitvoering van deze plannen kan de komende jaren een beroep gedaan worden op het weerstandsvermogen.

Onvoorspelbare overheid en invloeden externe partijen

Dit risico is gelijk gebleven, maar daarom niet minder groot. Door de overheid is een nieuw bekostigingsmodel aangekondigd, in de vorm van “*vereenvoudiging bekostiging*”. Door een stapeling van effecten, onder andere voor krimpregio’s, kan de nieuwe regeling extra negatief uitpakken voor scholen als RSG Wolfsbos. Er wordt momenteel gewerkt aan een bijstelling van de regeling. Daarbij wordt gekozen voor zorgvuldigheid boven snelheid. Tevens wordt aan de regeling een overgangstraject gekoppeld. Hoewel de regeling negatief kan uitpakken voor brede scholen zoals de onze in een krimpregio, hebben we vooralsnog, mede gelet op een aantal onzekere factoren, geen rekening gehouden met de effecten hiervan in de begroting. Het risico is wel benoemd, maar nog niet gekwantificeerd in de meerjarenbegroting 2019-2023. Dit risico zal in de volgende begrotingsronde ook kwantitatief worden opgenomen.

Hiernaast speelt dat de school verplicht is meervoudig (Europees) aan te besteden. Door de marktwerking wordt, gelet op het economische klimaat, duurder ingekocht dan door de overheid gecompenseerd wordt. Een voorbeeld hiervan is de prijsindexatie voor schoonmaakwerk en de positie van de leermiddelenleverancier die als alleen-aanbieder grote invloed heeft op de prijsvorming.

Onderwijsaanbod wordt te smal

Dit risico is toegenomen. Door krimp en marktaandeelverlies wordt het steeds moeilijker een breed onderwijsaanbod te blijven voeren. Met name het vwo en het brede aanbod van profielen in het vmbo komen onder druk te staan.

Gebouwensituatie sluit niet aan bij vernieuwend onderwijs

Dit risico is toegenomen. De gebouwen van RSG Wolfsbos sluiten onvoldoende aan bij de vraag van vernieuwend onderwijs. Voor de uitvoering van de profielen en keuzedelen van het vernieuwde vmbo zou het gebouw Harm Smeenge verder aangepast moeten worden. Gepersonaliseerd- en ICT-gericht leren en werken met leerpleinen in de Groene Driehoek vragen ook daar om een andere inrichting van gebouwen.

Onvoldoende mogelijkheid kwalitatief goed personeel aan te trekken (en te behouden)

Dit risico is afgenomen. Door krimp in deze regio zal het vacature-aanbod noch bij RSG Wolfsbos, noch bij andere scholen sterk stijgen. De verwachting is dat het natuurlijk verloop helpt om de krimp in de scholen op te vangen. Helaas zal waarschijnlijk ook gebruik gemaakt moeten worden van het verkleinen van de flexibele schil van het personeel. In de flexibele schil zitten veelal jonge, ambitieuze en enthousiaste medewerkers die bij krimp en marktaandeelverlies niet kunnen worden behouden. Een goede strategische personeelsplanning zal helpen om tijdig in te spelen op de ontwikkelingen.

Samenvatting

Samenvattend kan worden gesteld dat een aantal risico's is toegenomen, maar daar staat tegenover dat een aantal andere risico's is afgenomen. De risico's onderwijs nemen toe door krimp en eerder geleden marktaandeelverlies. Het risico *personeel* neemt af door toekomstontwikkelingen in de regio en de ontwikkeling van een strategisch personeelsplan. Het risico *bedrijfsvoering, financiën en huisvesting* blijft hoog, maar nagenoeg gelijk ten opzichte van vorig jaar.

Per saldo daalt het vereiste weerstandsvermogen beperkt van € 2.625.000 per ultimo 2017 naar € 2.530.000 per ultimo 2018. Een daling van € 95.000.

RSG Wolfsbos zal zich blijven inspannen de risico te beperken en te verkleinen. Dit wordt opgenomen in het jaarplan de Rode Draad en in de jaarplannen van de sectoren, die zich financieel vertaald zien in de meerjarenbegroting. Niet alle risico's zullen zich tegelijkertijd aandienen. Het weerstandsvermogen is op peil. Dat betekent dat RSG Wolfsbos risico's kan opvangen en middelen uit het weerstandsvermogen kan inzetten om risico's te verkleinen.

Ondersteuning en advisering door de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft onder andere tot taak de jaarlijkse exploitatie- en investeringsbegroting, het bestuurs- en het financiële jaarverslag goed te keuren. De directeur-bestuurder maakt jaarlijks met de Raad van Toezicht afspraken over de financiële normen en streefwaarden. De directeur-bestuurder verantwoordt zich middels drie financiële rapportage (prognoses), begrotingsbesprekingen en het financiële jaar- en bestuursverslag over het gevoerde beleid. Dit gebeurt in overleggen met de auditcommissie van de Raad van Toezicht. Hierover wordt ook gesproken tijdens de vergaderingen van de Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht heeft in dit verband de taak de begroting en het financiële jaarverslag goed te keuren.

6. Jaarrekening

Grondslagen voor de jaarrekening 2018

Algemeen

Juridische vorm en voornaamste activiteiten

De organisatie betreft een stichting statutair gevestigd te Hoogeveen en haar voornaamste taak is het verzorgen van openbaar voortgezet onderwijs in de gemeente Hoogeveen.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslaggevingsperiode gelijk aan het betreffende kalenderjaar.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld volgens de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. In deze regeling is bepaald dat de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 660 Onderwijsinstellingen) van toepassing zijn en met inachtneming van de daarin aangeduide uitzonderingen.

Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector (WNT) heeft de instelling zich gehouden aan de Beleidsregel toepassing WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn, evenals voorgaande jaren, gebaseerd op historische kosten.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

Voor zover niet anders vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen de nominale waarde. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de organisatie.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), handelsschulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: verstrekte leningen en overige vorderingen, geldmiddelen en overige financiële verplichtingen.

De stichting maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Tevens is geen sprake van in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten, die separaat van het basiscontract verwerkt dienen te worden.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien instrumenten bij de vervolgwaaardering niet worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering.

Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Debiteuren en overige vorderingen

Debiteuren en overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen.

Geldmiddelen

Geldmiddelen bestaan uit kas- en banktegoeden en direct opeisbare deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. De geldmiddelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Crediteuren, langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Crediteuren, langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode.

Schulden met een op balansdatum resterende looptijd van ten hoogste één jaar worden aangeduid als kortlopend. Schulden worden niet gesaldeerd met activa. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Materiële vaste activa

De gebouwen en terreinen, inventaris en apparatuur en andere vaste bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs plus bijkomende kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van economische levensduur.

Op terreinen wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht.

Subsidies op investeringen worden in mindering gebracht op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben.

Onderhoud aan gebouwen wordt geactiveerd mits deze waardeverhogend is. De afschrijvingen worden berekend conform de in het meerjaren onderhoudsplan bepaalde onderhoudsintervallen. Is echter de verwachte levensduur van onderhavig pand korter dan de onderhoudsinterval, dan is de verwachte levensduur van het pand bepalend.

De volgende afschrijvingspercentages worden hierbij gehanteerd:

- Gebouwen : 2,5 - 5 %

Inventaris en apparatuur

- Inventaris : 10%
- Computerapparatuur : 20%
- Digiborden : 10%
- Netwerk en server : 12,5%
- Kantoormeubilair : 6,7%
- Schoolmeubilair : 5%

Buiten gebruik gestelde activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Vorderingen

De grondslagen voor de waardering van vorderingen en effecten zijn beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten. Voor onderwijsinstellingen vallende onder de WVO is het op basis van artikel 5 van de (Gewijzigde) Regeling “Onvoorziene gevallen bij invoering vereenvoudiging bekostiging voortgezet onderwijs” (kenmerk: WJZ-2005/54063802 en kenmerk VO/F-2006/1769) toegestaan een vordering op te nemen op de Ministerie van OCW. Hiervan is geen gebruik gemaakt. Volstaan wordt met de vermelding in de toelichting onder de “niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen”

Liquide middelen

De grondslagen voor de waardering van vorderingen en effecten zijn beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Eigen vermogen

Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als eigenvermogensinstrumenten, worden gepresenteerd onder het eigen vermogen.

Het eigen vermogen bestaat uit algemene reserves en bestemmingsreserves. Hierin is tevens een segmentatie opgenomen naar publieke en private middelen.

De algemene reserve bestaat uit de reserves die ter vrije beschikking staan van de Raad van Toezicht. De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Voorziening jubilea

De voorzieningen voor jubilea dienen ter egalisatie van de kosten van de 25- en 40 jarige jubilea. Hiertoe wordt per medewerker een evenredig deel van de verwachte uitkering gedoteerd, vermenigvuldigd met de verwachte kans dat medewerker ten tijde van het jubileum in dienst is van de organisatie. Uitgekeerde jubileumgratificaties worden ten laste van de voorziening gebracht.

Voorziening wachtgeld

De voorziening dient ter dekking voor toekomstige kosten voortvloeiende uit de aansprakelijkheid van 25% van de uitkeringslast voor werknemers die na het einde van hun dienst verband een uitkering krijgen in het kader van de WW. Hiertoe is per (ex-) medewerker die een uitkering krijgt een inschatting gemaakt van de hoogte en de duur van de uitkering.

Voorziening Persoonlijk Budget (PB50)

De voorziening dient ter dekking voor toekomstige kosten voortvloeiend uit de in augustus 2014 afgesloten nieuwe CAO VO inzake het Levensfasebewust Personeelsbeleid. Medewerkers krijgen elk schooljaar een individuele keuzebudget van 50 klokuren die zij naar eigen believen mogen inzetten voor verlof, pensioen, kinderopvang of kunnen laten uitbetalen.

Voorziening groot onderhoud

De voorziening dient ter dekking voor toekomstige onderhoudsuitgaven. De basis is een meerjaren onderhoudsinventarisatie voor de komende 20 jaren. Jaarlijks wordt ter egalisatie van de uitgaven een dotatie ten laste van de exploitatie gebracht, terwijl de werkelijke kosten rechtstreeks aan de voorziening worden onttrokken.

Kortlopende schulden

De grondslagen voor de waardering van vorderingen en effecten zijn beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten. Overlopende passiva betreffen vooruitontvangen bedragen (waaronder geoormerkte bijdragen) en nog te betalen bedragen terzake van lasten die aan een verstreken periode zijn toegekend. Van bedragen die voor meerdere jaren beschikbaar zijn gesteld, wordt het nog niet bestede gedeelte op deze post aangehouden. Vrijval ten gunste van de staat van baten en lasten geschiedt naar rato van de besteding.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Bij de bepaling van het resultaat wordt, met inachtneming van de waarderingsgrondslagen zoals opgenomen in RJ 660 (Onderwijsinstellingen), het baten- en lastenstelsel gehanteerd. De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en –subsidies

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en -subsidies uit hoofde van de lumpsum bekostiging worden in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft, volledig verwerkt als baten in de staat van baten en lasten.

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en -subsidies uit hoofde van specifieke doelbekostigingen, waaronder tweede- en derdegeldstromen, worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruitontvangen baten zodra zij zijn ontvangen of zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de stichting zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. Bijdragen ter compensatie van door de stichting gemaakte lasten worden systematisch als baten in de staat van baten en lasten opgenomen in dezelfde periode als die waarin de lasten worden verantwoord, indien deze bijdragen betrekking hebben op het specifieke doel.

Overige baten

De post 'Overige baten' omvat onder andere de baten uit hoofde van de verhuur van accommodaties, ontvangsten uit hoofde van ouderbijdragen en de baten ingevolge de detachering van medewerkers. Baten worden genomen voor zover zij op balansdatum zijn verwezenlijkt. Vooruit ontvangen baten worden als overlopende passiva in de balans opgenomen.

Personeelsbeloningen

Onder personeelslasten zijn begrepen de in het boekjaar verschuldigde salarissen, sociale lasten, pensioenpremies, inleenkrachten en overige personeelskosten, verminderd met de ontvangen uitkeringen van sociale fondsen.

Voor de medewerkers van de organisatie is een pensioenregeling getroffen die te kwalificeren is als een toegezegde pensioenregeling. De stichting is aangesloten bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP). Het ABP is het bedrijfstakpensioenfonds voor overheidswerkgevers, waaronder onderwijsinstellingen. Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies. De dekkingsgraad van het ABP per 31 december 2018 bedraagt 97%.

Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa

Immateriële vaste activa inclusief goodwill en materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de overige lasten.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Model A Balans per 31 december na resultaatsbestemming

bedragen x 1.000*

1	Activa	31-12-2018	31-12-2017
	Vaste activa		
1.2	Materiële vaste activa		
	Gebouwen	7.581	7.119
	Inventaris en apparatuur	1.614	1.588
	Onderhanden werk	260	37
	Totaal vaste activa	<u>9.455</u>	<u>8.744</u>
	Vlottende activa		
1.4	Vorraden		
	Gebruiksgoederen	2	0
1.5	Vorderingen		
	Debiteuren	42	54
	Overige vorderingen	140	317
	Overlopende activa	<u>127</u>	<u>149</u>
		309	519
1.7	Liquide middelen	2.965	3.254
	Totaal vlottende activa	<u>3.276</u>	<u>3.773</u>
	Totaal activa	<u><u>12.731</u></u>	<u><u>12.517</u></u>

* in verband met afronden op duizendtallen kan er een afrondingsverschil ontstaan

Bedragen x 1000*

2 Passiva	31-12-2018	31-12-2017
2.1 Eigen vermogen		
Algemene reserve	4.757	4.502
Bestemmingsreserves	<u>1.445</u>	<u>1.103</u>
Totaal eigen vermogen	6.201	5.604
 2.2 Voorzieningen		
Overige voorzieningen	<u>927</u>	<u>1.087</u>
	927	1.087
 2.3 Langlopende schulden		
Ministerie van Financiën	3.292	3.438
 2.4 Kortlopende schulden		
Crediteuren	520	401
Belastingen en premies Soc.Verz.	490	483
Pensioenpremies	157	157
Overige kortl. schulden	195	280
Overlopende passiva	<u>948</u>	<u>1.066</u>
	2.312	2.388
 Totaal Passiva	<u>12.731</u>	<u>12.517</u>

* in verband met afronden op duizendtallen kan er een afrondingsverschil ontstaan

Model B Staat van Baten en Lasten

bedragen x 1.000*

	<u>Realisatie 2018</u>	<u>Begroot 2018</u>	<u>Realisatie 2017</u>
3 <u>BATEN</u>			
3.1 Rijksbijdrage	16.142	14.761	16.259
3.2 Overige overheidsbijdragen en subsidies	879	897	989
3.3 Overige baten	<u>1.419</u>	<u>1.278</u>	<u>1.156</u>
<i>SOM DER BATEN</i>	<u>18.441</u>	<u>16.935</u>	<u>18.404</u>
4 <u>LASTEN</u>			
4.1 Personele lasten	13.767	12.671	13.662
4.2 Afschrijvingen	853	876	784
4.3 Huisvestingslasten	1.143	1.204	1.192
4.4 Overige lasten			
- administratie, beheer en bestuur	751	726	681
- inventaris en apparatuur	125	83	81
- leer- en hulpmiddelen	928	1.098	902
- algemene kosten	<u>150</u>	<u>109</u>	<u>70</u>
Overige lasten	<u>1.955</u>	<u>2.016</u>	<u>1.734</u>
<i>SOM DER LASTEN</i>	<u>17.719</u>	<u>16.767</u>	<u>17.372</u>
SALDO BATEN EN LASTEN	<u>721</u>	<u>169</u>	<u>1.032</u>
Rente baten	0	0	0
Rente lasten	<u>-125</u>	<u>-125</u>	<u>-143</u>
5 Financiële baten / lasten	<u>-125</u>	<u>-125</u>	<u>-143</u>
Netto resultaat	<u>597</u>	<u>44</u>	<u>889</u>

* in verband met afronden op duizendtallen kan er een afrondingsverschil ontstaan

Model C Kasstroomoverzicht

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>		
Saldo Baten en Lasten	721.371	1.031.665
Mutaties voorzieningen	-160.596	105.902
Afschrijvingen	853.316	784.086
Mutaties werkkapitaal:		
- Voorraden	-1.555	605
- Vorderingen	210.030	-285.348
- Kortlopende schulden	-76.097	-302.795
- Overlopende rente	<u>1.743</u>	<u>11.276</u>
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties	1.548.212	1.345.392
Ontvangen Interest	-	-
Betaalde interest	<u>-126.311</u>	<u>-154.366</u>
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	1.421.901	1.191.027
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investeringen materiële vaste activa	-1.602.551	-1.032.471
Desinvesteringen/mutatie materiële vaste activa	<u>37.467</u>	<u>-</u>
Totale kasstroom uit investeringsactiviteiten	-1.565.084	-1.032.471
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Nieuw opgenomen leningen	-	-
Aflossing langlopende schulden	<u>-145.833</u>	<u>-145.833</u>
Totale kasstroom uit financieringsactiviteiten	<u>-145.833</u>	<u>-145.833</u>
Mutatie liquide middelen	<u>-289.017</u>	<u>12.723</u>
Beginstand liquide middelen	3.254.349	3.241.627
Mutatie liquide middelen	<u>-289.017</u>	<u>12.723</u>
Eindstand liquide middelen	<u>2.965.332</u>	<u>3.254.349</u>

Toelichting op de onderscheiden posten van de balans

ACTIVA

Vaste activa

1.2 Materiële vaste activa

	Aanschaf <u>tot 2018</u>	<u>cum. Afsch</u>	Boekwaarde <u>1-1-2018</u>	<u>Investering</u>	<u>Desinvest /Mutaties</u>	<u>Afschrijv.</u>	Boekwaarde <u>31-12-2018</u>	<u>Afschr.</u> %
Gebouwen (40 jaar)	3.517.016	859.042	2.657.974			87.925	2.570.049	2,5
Gebouwen (20 jaar)	7.616.334	3.155.708	4.460.625	934.778		384.400	5.011.003	5,0
Materiele vaste activa in ontwikkeling			<u>37.467</u>	<u>260.043</u>	<u>37.467</u>		<u>260.043</u>	
	<u>11.133.350</u>	<u>4.014.750</u>	<u>7.156.067</u>	<u>1.194.821</u>	<u>37.467</u>	<u>472.326</u>	<u>7.841.094</u>	
Inventaris en apparatuur								
Machines/installaties	1.096.066	802.217	293.849	30.065		113.461	210.453	6,7-10
Computerapparatuur	424.019	171.241	252.778	247.282		110.133	389.927	20,0
Digiborden	281.240	111.057	170.183	22.418		30.256	162.344	10,0
Netwerk + server	429.382	186.794	242.588	13.853		54.945	201.496	12,5
Kantoormeubilair	251.438	153.896	97.542	28.190		17.841	107.891	6,7
Schoolmeubilair	<u>1.092.153</u>	<u>561.587</u>	<u>530.566</u>	<u>65.923</u>	-	<u>54.355</u>	<u>542.135</u>	5,0
	3.574.299	1.986.792	1.587.507	407.731		380.991	1.614.247	
Totaal	<u>14.707.649</u>	<u>6.001.543</u>	<u>8.743.574</u>	<u>1.602.551</u>	<u>37.467</u>	<u>853.316</u>	<u>9.455.341</u>	
 Totaal Vaste Activa	 <u>14.707.649</u>	 <u>6.001.543</u>	 <u>8.743.574</u>	 <u>1.602.551</u>	 <u>37.467</u>	 <u>853.316</u>	 <u>9.455.341</u>	

Flottende activa	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
1.4 Voorraden		
Tussenrekening VVV-bonnen	<u>1.615</u>	<u>60</u>
	<u>1.615</u>	<u>60</u>
1.5 Vorderingen		
Debiteuren	<u>41.653</u>	<u>53.609</u>
Overige vorderingen		
Energiekosten gem. Hoogeveen	30.000	40.000
Loyalis ERD WGA	8.607	29.215
AOB	-	18.678
Ministerie van OCW	21.625	89.865
ESF Gelden	79.717	107.717
Overige	<u>366</u>	<u>31.186</u>
Totaal	<u>140.316</u>	<u>316.661</u>
Overlopende activa		
Aanbet. Werkweken/kennismaking	16.137	20.886
Licentiekosten	56.531	69.055
VAVO	28.230	35.760
Overige overlopende activa	<u>25.896</u>	<u>22.822</u>
Totaal	<u>126.794</u>	<u>148.523</u>
1.7 Liquide middelen		
Kasmiddelen	6.495	16.159
Simpelcard	3.531	5.399
Ministerie van Financiën (rek.courant)	2.952.629	3.233.289
Kruisposten Schatkistbankieren	<u>2.679</u>	<u>-497</u>
Totaal	<u>2.965.333</u>	<u>3.254.349</u>

2.1 Eigen vermogen

	Saldo <u>1-1-2018</u>	Exploitatie- <u>resultaat</u>	Overige <u>Mutaties</u>	Saldo <u>31-12-2018</u>
<u>Publieke reserves</u>				
Algemene reserve	4.501.913	254.859		4.756.772
Bestemmingsreserve nieuwbouw	601.982	303.658		905.640
<u>Private reserves</u>				
Reserve private activiteiten	500.581	38.285		538.866
Totaal bestemmingsreserves	<u>1.102.563</u>	<u>341.943</u>	<u>0</u>	<u>1.444.506</u>
Totaal eigen vermogen	<u>5.604.476</u>	<u>596.802</u>	<u>0</u>	<u>6.201.278</u>

2.2 Voorzieningen

	Saldo <u>1-1-2018</u>	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Rente mutatie (contante waarde)	Saldo 31-12- 2018	Onderverdeling saldo 31-12-2018	
<u>Overige voorzieningen</u>							<u>deel < 1 jaar</u>	<u>deel > 1 jaar</u>
Voorziening Jubilea	183.537	42.511	29.284			196.764	4.247	192.517
Voorziening Wachtgeld	155.646	2.050	73.745			83.951	39.233	44.718
Voorziening PB50	401.529	172.403	89.629			484.304	129.958	354.346
Voorziening Groot Onderhoud	<u>346.482</u>	<u>150.000</u>	<u>334.902</u>			<u>161.580</u>	<u>63.066</u>	<u>98.514</u>
Totaal	<u>1.087.194</u>	<u>366.964</u>	<u>527.559</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>926.599</u>	<u>236.504</u>	<u>690.095</u>

2.3 Langlopende schulden

Overzicht totale lening (lang + kortlopend)

	Saldo 1-1-2018	Aangegane lening	Aflossingen 2018	Saldo 31-12-2018	Aflossings verplichting 2019	Looptijd 1-5 jaar	Looptijd > 5 jaar	Rentevoet
Ministerie van Financiën 2009	583.334		145.833	437.501	145.833	291.667		3,48%
Ministerie van Financiën 2010	<u>3.000.000</u>			<u>3.000.000</u>		<u>1.200.000</u>	<u>1.800.000</u>	3,53%
	<u>3.583.334</u>	<u>0</u>	<u>145.833</u>	<u>3.437.501</u>	<u>145.833</u>	<u>1.491.667</u>	<u>1.800.000</u>	

STOVOH maakt gebruik van het z.g. schatkistbankieren. Leningen zijn derhalve ook aangegaan bij het Ministerie van Financiën.

Deze leningen zijn aangegaan ter financiering van de nieuwbouw en verbouw activiteiten.

Leningdeel 2009 was oorspronkelijk groot EUR 1.750.000,= met een looptijd van 12 jaar. De aflossing geschiedt in 12 gelijke jaarlijkse termijnen.

Leningdeel 2010 is groot EUR 3.000.000,= en kent een looptijd van 20 jaar. Deze lening is gefaseerd opgenomen. Vanaf 2021 wordt er begonnen met aflossen in 10 gelijke jaarlijkse termijnen.

2.4 Kortlopende schulden	31-12-2018	31-12-2017
Crediteuren	<u>520.493</u>	<u>401.253</u>
Belastingen, premies soc. verzekeringen	<u>490.273</u>	<u>483.362</u>
Pensioenpremies	<u>157.375</u>	<u>157.057</u>
Overige kortlopende schulden		
Ministerie van Financiën (aflossingsverplichting)	145.833	145.833
Diverse ouderraden	14.340	18.175
Waarborg kluissleutels	18.580	19.220
Overige	615	3.761
Ministerie van OCW	15.776	92.776
Totaal	<u>195.145</u>	<u>279.766</u>
Overlopende passiva		
Personeelsvereniging	18.424	19.775
Vakantie uitkering	391.699	390.158
Bindingstoelage	45.399	44.617
Vakantie-uren OOP	54.582	48.029
Eindejaarsuitkering OOP	0	295
Ministerie van OCW	137.015	128.600
PO-VO Hanze Hogeschool	0	22.000
Erasmus+ Nuffic	15.120	11.858
Samenwerkingsverband	0	9.662
Lerarenbeurs	9.101	10.801
VSV	15.908	15.915
PLG GD	19.100	24.576
Fictoriefonds	8.623	8.873
Technet	10.539	10.267
3D-PROject	3.886	9.829
ESF nog te verdelen	0	28.000
Sportdag PRO	3.180	2.480
PRO Drenthe	15.186	9.686
Hoogeveen on Stage	1.100	91
Detacheringskosten	2.800	8.215
Werkweken	53.475	76.690
Ouderbijdragen	52.075	68.396
Accountantskosten	10.035	17.900
Rente lening Min. Financiën	5.061	6.804
Overige	<u>75.914</u>	<u>92.651</u>
Totaal	<u>948.223</u>	<u>1.066.168</u>

De kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Financiële instrumenten

Algemeen

De stichting maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de onderneming blootstellen aan markt- en/of kredietrisico's. Deze betreffen financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen. De stichting handelt niet in deze financiële derivaten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken.

Kredietrisico

De stichting schat het risico op de inbaarheid van de vorderingen verwaarloosbaar.

Renterisico en kasstroomrisico

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van opgenomen en uitgegeven leningen. Bij deze leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. De leningen worden aangehouden tot het einde van de looptijd. De stichting heeft derhalve als beleid om geen afgeleide financiële instrumenten te gebruiken om (tussentijdse) rentefluctuaties te beheersen.

Reële waarde

De reële waarde van de meeste in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, effecten, liquide middelen en kortlopende schulden, benadert de boekwaarde ervan.

Model G

G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Datum	Bedrag van de toewijzing EUR	Ontvangen t/m verslagjaar EUR	Prestatie afgerond? Ja/Nee
Lerarenbeurs	853318-1	20-9-2017	18.516	18.516	Ja
Doorstroomprogramma PO-VO	DPOVO017041	20-12-2017	124.000	124.000	Nee
Technisch VMBO	923777-1	21-8-2018	57.210	57.210	Nee
Lerarenbeurs	929984-1	20-9-2018	<u>15.601</u>	<u>15.601</u>	Nee
Totaal			<u>215.327</u>	<u>215.327</u>	

G2 Subsidies met verrekeningsclausule

G2 Subsidies met verrekeningsclausule

G2B doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Datum	Bedrag van de toewijzing EUR	Saldo 1-1-2018 EUR	Ontvangen t/m verslagjaar EUR	Lasten in verslagjaar EUR	Totale kosten 31-12- 2018 EUR	Saldo nog te besteden EUR
Korte opl. trajecten vmbo- leraar	KOVL17112	13-7-2017	10.000	9.800	10.000	200	10.000	0
Korte opl. trajecten vmbo- leraar	KOVL17118*	15-9-2017	<u>66.400</u>	<u>66.400</u>	<u>53.950</u>	<u>44.122</u>	<u>44.122</u>	<u>9.828</u>
Totaal			<u>76.400</u>	<u>76.200</u>	<u>63.950</u>	<u>44.322</u>	<u>54.122</u>	<u>9.828</u>

*wijziging vaststelling subsidie d.d. 11-4-2018 van -/- € 12.450 i.v.m. minder deelnemers

NIBOV: NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Vordering op OCW

In 2006 is de lumpsum bekostiging ingevoerd. Een consequentie hiervan was dat de vakantie-uitkering over de periode mei tot en met december 2006 niet werd uitgekeerd. Deze komt pas tot uitkering op het moment dat de school ophoudt te bestaan.

Dit zal hoogstwaarschijnlijk niet voorkomen. De vordering op OCW heeft daardoor materieel gezien geen waarde. Om de vordering toch in beeld te houden, is er voor gekozen om een latente vordering op te nemen.

Het betreft:

19 IW (RSG Wolfsbos) 7,5% van € 9.728.033,84 =	€ 729.603
06 DT (de Meander) 7,5% van € 827.101,01 =	€ 62.033
Totaal	<u>€ 791.636</u>

Verplichtingen

RSG Wolfsbos heeft onderstaande meerjarige contracten lopen ten behoeve van haar activiteiten.

Leverancier	Omschrijving	Startdatum	Einddatum	geschatte contract-waarde per jr.
Actie Food	Levering voedingsmiddelen	1-1-2019	31-12-2020	€ 46.000,00
Arbo vitale	Overeenkomst dienstverlening	1-11-2015	31-10-2019	€ 18.000,00
Bechtle direct B.V.	Raamovereenkomst ICT	15-7-2016	14-7-2020	€ 27.000,00
BLT	Groenvoorziening	1-1-2018	31-12-2020	€ 25.000,00
Brin	Privacy (AVG)	26-4-2018	26-4-2020	€ 20.000,00
Brite Wireless Expertise Buro	Raamovereenkomst ICT	15-7-2016	14-7-2020	€ 45.000,00
Brunel Nederland B.V.	Raamovereenkomst ICT	15-7-2016	14-7-2020	€ 30.000,00
Canon	Multifunctionals	1-1-2019	31-1-2019	€ 31.000,00
De Meeuw	Huur tijdelijk huisvesting	1-9-2018	31-8-2019	€ 15.000,00
De Privacy experts	Dienstverlening FG	1-6-2018	31-12-2019	€ 15.000,00
DVEP	Energie levering	1-1-2016	31-12-2021	€ 65.000,00
Effektief	Schoonmaak dienstverlening	1-9-2018	31-8-2022	€ 255.000,00
Essent Energie	Energie levering	1-1-2016	31-12-2021	€ 129.000,00
GDF Suez Nederland	Afval verwerking	17-8-2015	16-8-2019	€ 15.000,00
Into telecom	Telefonie			€ 14.000,00
IVM veiligheid	BHV trainingen	1-10-2016	31-12-2020	€ 13.000,00
Lanting	Eendaagse busreizen	1-1-2018	31-12-2019	€ 29.000,00
Loyalis	WGA-ERD	1-1-2016	1-1-2020	€ 56.000,00
LPD	Tijdelijk personeel	1-9-2018	31-8-2020	€ 300.000,00
Merces	Salarisverwerking	1-1-2018	31-12-2021	€ 50.000,00
NewComm IT b.v.	Raamovereenkomst ICT	15-7-2016	14-7-2020	€ 130.000,00
PreHa	Glasbewassing	1-1-2017	31-12-2020	€ 15.000,00
Sanicervice	Toilet hygiëne	1-8-2017	31-06-2020	€ 25.000,00
SOMtoday BV	LAS-pakket	23-1-2018		€ 59.000,00
Switch IT Solutions B.V.	Raamovereenkomst ICT	15-7-2016	14-7-2020	€ 73.000,00
Thyssen Krupp Liften BV	Onderhoud liftinstallaties	1-4-2016	31-3-2020	€ 36.000,00

Unica	Onderhoudsovereenkomst	1-1-2019	31-12-2019	€ 10.000,00
Van Dijk	Boekenfonds	1-3-2015	28-2-2019	€ 300.000,00
Van Duijnen Koffie BV	Koffievoorzieningen	1-10-2017	31-09-2021	€ 12.000,00
Wis services	Dienstverlening Wis collect	1-10-2018	31-09-2021	€ 18.000,00
Zinger Telecom	Telefonie			€ 12.000,00

Staat van baten en lasten

TOELICHTING BATEN

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
3.1 Rijksbijdrage:			
Normvergoeding			
- Personeel	12.596.961	12.096.326	12.901.436
- Materieel	1.805.482	1.723.647	1.862.133
- Boeken	<u>554.228</u>	<u>535.903</u>	<u>577.940</u>
Subtotaal	14.956.671	14.355.876	15.341.509
 Geoormerkte rijksbijdrage			
- Lerarenbeurs/studieverlof	17.301	20.000	36.435
- Verkorte opleidingstrajecten vmbo-leraren	44.322	0	9.800
- Gelijke kansen PO-VO	43.923	0	0
- Sterk techniek onderwijs	<u>10.100</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Subtotaal	115.646	20.000	46.235
 Overige Rijksbijdragen			
- Prestatiebox	515.955	515.400	501.660
- Prestatiesubs. Convenanten (VSV)	25.665	16.000	23.889
- Maatwerkbekostiging	679.866	0	507.200
- Uitkeringskosten	-152.038	-146.660	-146.603
- Div. rijksbijdragen	<u>549</u>	<u>0</u>	<u>-15.154</u>
Subtotaal	<u>1.069.997</u>	<u>384.740</u>	<u>870.991</u>
 Totaal Rijksbijdragen	<u>16.142.315</u>	<u>14.760.616</u>	<u>16.258.735</u>

3.2 Overige overheidsbijdragen en subsidies

Gemeentelijke bijdragen en subsidies

- Dec. Huisvesting Gem. Hoogeveen	870.319	860.000	867.713
- Div. doelsubsidies derden Gem Hoogeveen	9.000	9.000	9.000

ESF Subsidies	<u>0</u>	<u>28.000</u>	<u>112.512</u>
---------------	----------	---------------	----------------

Totaal	<u>879.319</u>	<u>897.000</u>	<u>989.225</u>
---------------	----------------	----------------	----------------

3.5 Overige baten

Sporthal (Nb: verrekening energielasten)	20.118	40.000	39.965
Detachering personeel	99.005	61.148	48.706
SWV Overig	121.859	24.908	-1.313
SWV lichte ondersteuning	119.576	124.470	130.275
SWV zware ondersteuning	215.122	204.050	173.420
SWV AB	149.067	149.067	149.067
SWV TLV	33.716	3.240	62.183
Cultuurtraject	3.917	0	3.937
Doorbelasting ISK	147.450	128.200	128.200
Resultaat ISK	0	200.000	0
Diversen	<u>153.537</u>	<u>24.000</u>	<u>69.227</u>
Subtotaal	1.063.367	959.083	803.666

Private Middelen

Kluishuur	16.671	19.078	20.013
Schadeverg. Boeken	2.475	3.737	4.279
Opbr. Materialen en grondstoffen	13.394	10.000	14.120
Vrijwillige ouderbijdragen	142.692	148.450	152.300
Verplichte lesmaterialen ed.	6.235	6.000	11.320
Bijdr. Werkweken	117.770	106.700	116.553
Omzet kantines	53.887	23.000	31.949
Diversen privaat	<u>2.422</u>	<u>1.550</u>	<u>1.636</u>
Subtotaal	<u>355.546</u>	<u>318.515</u>	<u>352.169</u>

Totaal Overige Baten	<u>1.418.913</u>	<u>1.277.598</u>	<u>1.155.835</u>
-----------------------------	------------------	------------------	------------------

<u>TOELICHTING LASTEN</u>	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
4.1 <u>Personele lasten</u>			
Lonen en salarissen	9.681.102	0	9.753.976
Sociale lasten	1.173.598	0	1.167.363
Pensioenpremies	1.425.932	0	1.418.884
Subtotaal lonen en salarissen	<u>12.280.632</u>	<u>11.724.885</u>	<u>12.340.222</u>
Inzet verv. Ziek personeel	391.098	250.000	256.665
Uitbest. Onderwijs incl. VAVO-leerlingen	73.810	86.400	75.940
Vervangingskosten zwangerschap	27.580	50.000	62.916
Minus: UWV-uitkeringen zwangerschap	-23.975	-35.000	-54.312
Inleen personeel	<u>659.182</u>	<u>196.300</u>	<u>547.081</u>
<i>subtotaal lonen, salarissen en inleen</i>	<i>13.408.327</i>	<i>12.272.585</i>	<i>13.228.513</i>
<i>overige personeelslasten</i>			
Nascholing	207.594	165.386	130.360
Uitbesteding salarisadministratie	38.396	40.000	37.332
Aanv. Arbo-contract/Bedr.gez.zorg	24.881	24.000	23.230
Re-integratie deskundige	6.791	20.000	3.589
IPAP	13.015	19.000	0
Reservering Wachtgeld verplichtingen	2.050	0	74.870
WGA-premie	55.419	70.000	60.780
Overige personeelskosten	92.691	48.250	88.409
Koffievoorziening	20.501	27.000	0
Sollicitatie/wervingskosten	17.025	4.500	24.688
Dienstreizen	<u>18.699</u>	<u>20.000</u>	<u>24.009</u>
subtotaal	497.063	438.136	467.267
Minus: Doorberekende loonkosten	-99.796	-40.000	-33.394
Minus: diverse uitkeringen derden	<u>-38.326</u>	<u>0</u>	<u>-154</u>
Totaal personele lasten	<u>13.767.267</u>	<u>12.670.721</u>	<u>13.662.231</u>

4.2 Afschrijvingen

Gebouwen	472.326	495.979	431.238
Inventaris en apparatuur	<u>380.991</u>	<u>380.036</u>	<u>352.848</u>
Totaal Afschrijvingen	<u>853.316</u>	<u>876.015</u>	<u>784.086</u>

4.3 Huisvestingslasten

Huren	167.960	73.000	129.775
Onderhoud	79.558	48.000	87.316
Dotatie onderhoudsvoorziening	150.000	50.000	290.000
Bestemmingsreserve nieuwbouw	0	287.000	0
Tuinonderhoud	70.712	90.000	47.423
Beveiliging	36.245	40.000	37.893
Verzekering huisvesting	25.208	36.000	34.016
Overige huisvestingskosten	<u>32.941</u>	<u>2.000</u>	<u>2.626</u>
Subtotaal	562.625	626.000	629.048
Energie:			
- Gas	143.541	150.000	100.050
- Elektra	59.234	90.000	96.376
- Water	<u>8.219</u>	<u>10.000</u>	<u>8.127</u>
Subtotaal energie	210.993	250.000	204.552
Schoonmaakkosten			
- Containerhuur / Afvoer chemisch afval	20.119	16.000	17.224
- Kosten schoonmaakbedrijf	332.036	290.500	319.275
- Kosten schoonmaakartikelen	<u>4.880</u>	<u>3.000</u>	<u>3.181</u>
subtotaal schoonmaak	357.035	309.500	339.680
Heffingen:			
Kabeltelevisie etc.	415	500	449
Buma/Stemra	2.877	3.000	2.845
Waterschapslasten	6.613	12.000	12.088
Rioolrechten	<u>2.862</u>	<u>3.250</u>	<u>3.121</u>
Subtotaal heffingen	12.767	18.750	18.502
Totaal Huisvestingslasten	<u>1.143.420</u>	<u>1.204.250</u>	<u>1.191.782</u>

4.4 Overige lasten

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Administratie, beheer en bestuur			
Automatisering (Licenties)	241.030	221.413	205.536
Automatisering	1.617	1.500	1.495
Automatisering (hardware)	10.514	15.000	4.845
Automatisering (software)	17	500	76
Automatisering	32.052	47.500	66.523
Internetaansluiting	19.110	34.000	19.810
Telefoon en ov. communicatie	35.373	30.000	35.027
Porti	8.881	10.000	9.417
Abonnementen	876	1.600	1.434
Contributies	29.036	29.000	26.696
Bureaunkosten	8.601	10.000	6.660
Kopieer- en drukkosten	39.088	62.500	93.894
Bankkosten	9.051	8.250	5.143
Kosten bestuur en directie	22.655	20.000	24.031
Accountantscontrole		17.900	18.210
Juridische kosten		35.000	47.506
AVG (privacy)		0	0
DOVOC-activiteiten	0	5.000	0
Consultancy	142.040	139.950	75.787
Bestuurs/RvT vergoeding	22.837	27.500	13.251
Vacatiegelden (G)MR	2.509	3.300	3.325
Overige algemene kosten	<u>23.634</u>	<u>6.120</u>	<u>22.194</u>
Totaal Administratie, beheer en	<u>751.478</u>	<u>726.033</u>	<u>680.860</u>
 Inventaris en apparatuur			
Reparatie/onderhoud inventaris en	66.885	58.000	56.117
Verv/uitbr inventaris <450	<u>57.953</u>	<u>25.000</u>	<u>25.090</u>
Totaal Inventaris en apparatuur	<u>124.838</u>	<u>83.000</u>	<u>81.207</u>
 Leer- en hulpmiddelen			
Alg leerlingen/leer-hulpmiddelen	210.056	206.650	219.471
Proefwerkpapier	3.043	3.000	3.050
Inkoop boeken	299.384	439.603	327.133
Onderwijsvernieuwing/-ontwikkeling	88.390	100.000	0
Devices leerlingen +bijdr. Ouders	0	25.052	0
Diversen	<u>10.320</u>	<u>6.000</u>	<u>9.267</u>
Subtotaal	<u>611.193</u>	<u>780.305</u>	<u>558.922</u>

Private (leer/hulp) middelen

Beheerskosten kantine	431	30.000	34.339
Activiteiten ouderbijdragen	128.584	145.350	145.994
Werkweken	126.084	106.700	119.084
Cultuur/excursies	3.917	0	3.937
Verplichte lesmaterialen	2.884	6.000	10.499
Inkoop kantine	45.169	21.000	28.076
School-	2.347	2.170	852
Kwijtscheldingen	5.089	2.500	0
Kwijtscheldingen	2.272	1.500	0
Diversen	<u>484</u>	<u>2.000</u>	<u>591</u>
<i>Subtotaal</i>	<u>317.261</u>	<u>317.220</u>	<u>343.373</u>
 Totaal Leer en hulpmiddelen	 <u>928.454</u>	 <u>1.097.525</u>	 <u>902.295</u>

Algemene kosten

Werkkleding/veiligheid/Arbo	44.176	30.000	39.402
Representatiekosten	86.226	78.000	30.268
Doorbetaling subsidies	20.000	0	0
Diversen	<u>0</u>	<u>1.000</u>	<u>0</u>
Totaal Algemene kosten	<u>150.402</u>	<u>109.000</u>	<u>69.670</u>

Totaal Overige lasten	1.955.172	2.015.558	1.734.032
------------------------------	------------------	------------------	------------------

5 Financiële baten en lasten

Rentebaten	0	0	0
Rentelasten	<u>-124.569</u>	<u>-124.569</u>	<u>-143.090</u>
Totaal	<u>-124.569</u>	<u>-124.569</u>	<u>-143.090</u>

Honoraria van de accountant

De volgende honoraria zijn ten laste gebracht van de organisatie, haar dochtermaatschappijen en andere maatschappijen die zij consolideert, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a BW.

	2018	2017
Onderzoek jaarrekening	13.512	13.056
Onderzoek bekostigingsgegevens	2.218	2.154
Andere niet-controle dienst	0	7.986
	<u>15.730</u>	<u>23.196</u>

Bijlage H: Bezoldiging van bestuurders en toezichthouders

WNT: Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

4.1 Vermelding bezoldiging topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking

bedragen x € 1	Mevr. E.I.D.M. Top
Functie(s)	Directeur- Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/6 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0000
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	59.984
Beloningen betaalbaar op termijn	10.394
<i>Subtotaal</i>	<i>70.378</i>
Individueel WNT-maximum	85.600
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0
Totale bezoldiging	70.378
Motivering indien overschrijding:	N.v.t.
Gegevens 2017	
Aanvang en einde functievervulling in 2017	n.v.t.
Deeltijdfactor in fte	n.v.t.
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	n.v.t.
Beloningen betaalbaar op termijn	n.v.t.
Totale bezoldiging 2017	n.v.t.

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

bedragen x € 1	dhr. H.J. Wibbens	
Functie(s)	Directeur- bestuurder a.i.	
Kalenderjaar	2018	2017
Periode functievervulling in het kalenderjaar	1/1 - 31/5	1/10 - 31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	5	3
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	182	176
Maxima op basis van de normbedragen per maand		
Individueel toepasselijk maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	80.080	47.168
Bezoldiging		
Werkelijk uurtarief lager dan het maximum uurtarief	Ja	Ja
Bezoldiging in de betreffende periode	46.412	28.049
Totale bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	46.412	28.049
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging, exclusief BTW	46.412	28.049
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.

Toezichthoudende topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>	dh. J.A. van Dalen	dh. J.A. van Dalen	mevr. C.A.M. Hafkamp	dh. J.H Nicolai	mevr. P.C. Tange	Dhr. A.J. Janssens
Functie(s)	Lid	Voorzitter	Voorzitter	Lid	Lid	Lid
Duur dienstverband in 2018	1/1 - 31/5	1/6 - 31/12	1/1 - 31/5	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	9/3 - 31/12
Bezoldiging	6.040	12.840	9.060	14.600	14.600	14.600
Bezoldiging						
Indiv. Toepasselijk bezoldingsmaximum	1.250	2.625	1.875	3.000	3.000	3.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0	0	0	0
Totale bezoldiging	1.250	2.625	1.875	3.000	3.000	3.000
Motivering indien overschrijding:	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017						
Duur dienstverband in 2017	1/1 - 31/12	N.v.t.	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	9/3 - 31/12
Totaal bezoldiging 2017	3.000	N.v.t.	3.819	3.000	3.000	2.435
Individueel WNT-maximum 2017	14.100	N.v.t.	19.024	14.100	14.100	11.512

Voorstel bestemming van het exploitatiesaldo

Ingevolge de Wet op het voortgezet onderwijs wordt het resultaat van het verslagjaar verrekend met de reserves van de instelling.

Vooruitlopend op het bestuursbesluit is het exploitatiesaldo over 2016 als volgt in de jaarrekening verwerkt:

Toegevoegd aan de algemene reserve	254.859
Toegevoegd aan bestemmingsreserve nieuwbouw	303.658
Toegevoegd aan de reserve private activiteiten	38.285
Totaal	596.802

Overzicht verbonden partijen

Verbonden partijen (geen beslissende zeggenschap)

Samenwerking Esdal College Emmen, De Nieuwe Veste Coevorden, RSG Ter Apel en Dr. Nassau College.

Deze vijf openbare VO scholen zijn een overeenkomst aangegaan tot samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering en (onderwijs) kwaliteit.

De overeenkomst is in 2012 getekend door de bestuurders. In 2016 is het Dr. Nassau College toegetreden tot DOVOC (Drents Openbaar Voortgezet Onderwijs Combinatie)

Samenwerkingsverband 22.03

In verband met de invoering Passend Onderwijs is per 1 augustus 2014 de Stichting SWV-VO 22.03 opgericht. In deze stichting participeren twaalf scholen uit zuidwest Drenthe, waaronder de STOVOH.

Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan met een significante invloed op het resultaat en het vermogen van de organisatie.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan de raad van toezicht van de Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Hoogeveen

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van de Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Hoogeveen te Hoogeveen gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Hoogeveen per 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- Zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1. Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2018.
2. De staat van baten en lasten over 2018.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Hoogeveen zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de getrouwheid van de jaarrekening als geheel bepaald op € 368.000. De materialiteit is gebaseerd op 2% van de totale baten.

De materialiteit voor de financiële rechtmatigheid is bepaald op € 510.000. Deze materialiteit is gebaseerd op 3% van de totale publieke middelen, zoals voorgeschreven in paragraaf 2.1.3. Materialiteitstabel van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018. In deze paragraaf van het Onderwijsprotocol OCW 2018 zijn tevens voor diverse posten/onderwerpen een specifieke materialiteit en specifieke opgenomen, die wij hebben toegepast.

2019.164

CONTROLEVERKLARING

LAAN CORPUS DEN HOORN 200 - POSTBUS 8006 - 9702 KA GRONINGEN - 050 21 13 660

HZG ACCOUNTANTS & ADVISORS IS EEN HANDELSNAAM VAN HOFSTEENGE ZEEMAN GROEP B.V. KVK NR. 55667945

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2018. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle gecontroleerde afwijkingen boven de € 18.400 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5 lid 1(j) Uitvoeringsregeling WNT

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij geen werkzaamheden verricht op gegevens in de WNT-verantwoording, of het ontbreken daarvan, op grond van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 onderdeel j Uitvoeringsregeling WNT. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT plichtige instellingen alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Bestuursverslag
- Overige gegevens

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf '2.2.2. Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf '2.2.2. Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol 2018 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directeur-bestuurder en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regelgeving jaarverslaggeving onderwijs.

De directeur-bestuurder is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepaling.

In dit kader is de directeur-bestuurder tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directeur-bestuurder noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten en fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directeur-bestuurder afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directeur-bestuurder de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directeur-bestuurder moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's
 - Dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude.
 - Van het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, die van materieel belang zijn.
- Het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directeur-bestuurder en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de directeur-bestuurder gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 12 juni 2019

Hofsteenge Zeeman Groep B.V.
Was getekend: drs. S. Hofsteenge

Gegevens over de rechtspersoon

Naam instelling: Stichting openbaar voortgezet onderwijs Hoogeveen
Adres: Valkenlaan 1
Postadres: Postbus 199
Postcode / plaats: 7900 AD Hoogeveen
Telefoon: 0528 - 268636
Fax: 0528 - 266160
E-mail: info@wolfsbos.nl
Internetsite: www.wolfsbos.nl

Bestuurnummer: 13737

Contactpersoon: P.W. Potze
Telefoon: 0528-262621
E-mail: p.potze@wolfsbos.nl

Administratienummer 13737

naam	Brinnummer	sector
RSG Wolfsbos	19 IW	VO
De Meander	06 DT	VO

Ondertekening Bestuursverslag

Opgemaakt d.d.

Naam: mevrouw drs. E.I.D.M. Top

Functie: directeur-bestuurder

Vastgesteld d.d.

Naam: mevrouw drs. E.I.D.M. Top

Functie: directeur-bestuurder

Naam: de heer drs. J.A. van Dalen

Functie: voorzitter Raad van Toezicht

Handtekening:

Handtekening:

Naam: de heer drs. ing. A.J. Janssens

Functie: lid Raad van Toezicht

Naam: de heer ing. J.H. Nicolai

Functie: lid Raad van Toezicht

Handtekening:

Handtekening:

Naam: mevrouw mr. P.C. Tange

Functie: lid Raad van Toezicht

Handtekening: